

Jogi felelősség hiperlink alkalmazásakor

Tóth Péter Benjamin

lezárás: 2002. április 24.

1. Bevezetés
2. A szerzői jogi felelősség egyes kérdései
 - 2.1. Belső linkek (Deep linking)
 - 2.2. Kerettechnika (Framing)
 - 2.3. Beágyazott linkek (Embedded vagy IMG link)
 - 2.4. Ugrópont (Pointer)
3. A jogi felelősség kérdése jogsértő tartalomhoz vezető link esetén
4. Egyes egyéb kérdések
 - 4.1. Szólásszabadság – „freedom to link”?
 - 4.2. Technikai prevenció a linkek ellen
 - 4.3. Jóhírnevet sértő linkek
 - 4.4. Többszörös linkek (Multiple linking)
5. Következtetések

1. Bevezetés

Az internet globális hálózat.

Ezzel a közhelyszerű mondattal egy internetes témában született írás ma már nem kezdődhet. Miért választottuk mégis ezt kezdőmondatként? Mert ez a tanulmány azon eszközök jogi megítélésével foglalkozik, amelyek az internetet – ha nem mint infrastrukturális, fizikai hálózatot nézzük – valóban hálózattá, még hozzá globális hálózattá teszik. A hiperlinkek teszik ugyanis lehetővé a navigálást a honlapokon belül és az egyes honlapok között. A téma alapvető az internet szempontjából – mint azt több szerző megjegyzi, a hiperlinkek jelentik az internet „szívét-lelkét”, amelyek nélkül az nem is létezhetne.¹ Érthető ezért, hogy amikor néhány éve felmerült, hogy a hiperlinkek elhelyezésével kapcsolatban esetleg jogi igényérvényesítésnek lehet helye, az internetet használó társadalom felháborodással vegyes hiteltenségének adott hangot. A legtöbben egyszerűen nem hitték – nem hiszik el, hogy ez valóban megtörténhet.

Mégis: néhány év alatt a hiperlinkekkel – röviden: linkekkel – kapcsolatos kérdések jogászai csemegéből a mindennapok problémáivá, az internet és jog kapcsolatának legizgalmasabb pontjaivá váltak. Az „első fecskék” után nagy számban indultak bírósági eljárások világszerte, természetesen elsősorban Amerikában, de mára Európában is komoly joggyakorlat van kialakulóban; Magyarországon még várat magára az első ügy. A téma vizsgálata során azonban komoly nehézséget jelent, hogy gyakran csak ideiglenes intézkedések elrendelésénél, illetve elsőfokú ítéleteknél tartanak az eljárások, és hogy a már napvilágot látott döntések is egymásnak sokszor homlokegyenest ellentmondanak. Ráadásul – mint bármely új, jogi rendezésre váró területen – a felek sokszor nem vállalták, hogy precedens értékű ítélet rendezze a kérdést, ehelyett inkább egyezséggel fejezték be az eljárást.

Mindezek ellenére nem férhet kétség ahhoz, hogy a témával foglalkozni szükséges. Alig létezik olyan honlap, amelyik ne tartalmazna linkeket, vagy amelyekre éppen ne hivatkoznának így más honlapon.²

¹ Brad Bolin: Linking and Liability, <http://www.bitlaw.com/internet/linking.html> (2002. április 24.)

² Margaret Smith Kubiszyn: Emerging Legal Guidance on 'Deep Linking', <http://www.gigalaw.com/articles/2000-all/kubiszyn-2000-05b-all.html> (2002. április 24.)

Egy ennyire alapvető jelenség szükséges, hogy magára vonja a figyelmet. A most következő pont rövid technikai hátteret nyújt a témához.

1.1. A hiperlinkekről (hiperkapcsolatokról) röviden³

Az „internet” kifejezés technikai értelemben egyfelől jelent egy világméretű *infrastruktúrát*, amely számítógép-hálózatok ezreit kapcsolja egymáshoz világszerte és az ún. *protokollokat* („szabványosított útvonalakat”), amelyek lehetővé teszik, hogy ezek a hálózatok egymással kommunikálni tudjanak. Ilyen értelemben tehát az internet saját (Internet Protocol- vagy IP-) címmel rendelkező szerver- vagy gazda-számítógépekből és több, ezekhez kapcsolódó számítógépből vagy terminálból álló rész-hálózatok összekapcsolódását jelenti. A szervereken tárolt tartalmak mindegyike saját elérési „címmel” bír, hasonlóképpen a személyi számítógépeken tárolt fájlokhoz. Az internethasználó úgy férhet hozzá a kívánt tartalomhoz, hogy megnevezi annak „internetcímét” – internetes kifejezéssel egyedi hozzáférési azonosítóját⁴ (Uniform Resource Locator) vagyis URL-ét.⁵

Az „internet” másfelől egy virtuális hálózatot is jelent: weboldalak rendszerét. Virtuálisnak azért nevezhető, mert nem a tényleges fizikai kapcsolatok szerint szerveződik, hanem annál sokkal többféle relációt tartalmaz; hálózatnak pedig azért nevezhető, mert minden internethasználó által könnyen, egyetlen kattintással eljuthatunk egyik pontjából egy másikba.

A hiperlink – a fenti első értelemben – azt a HTML-programnyelven⁶ írt parancsot jelenti, amely az internet használó számára láthatatlan módon⁷ utasítja a „böngészőt”⁸, hogy szüntesse meg az éppen nézett oldal megjelenítését, és helyette vegye fel a kapcsolatot a link által hivatkozott oldal szerverével. Ebből egyúttal az is kiderül, hogy a „link” angol kifejezés csalóka: hiszen jelentése „kapcsolat”, márpedig a linket kínáló oldal a link életbe lépésekor semmiféle kapcsolatot nem teremt a hivatkozott oldallal; ezt az internet-használó böngészője teszi.

A hiperlink „másik oldala” az internetes oldalnak az a látható része, „felülete”, amelyet a dokumentum többi részétől rendszerint aláhúzással vagy eltérő színnel különböztetnek meg, és amelyre ráhaladva a kurzor alakja egy mutató kéz alakját ölti, rákattintva pedig működésbe lép a link, s ezzel az internethasználó számára új dokumentum válik elérhetővé. Ezt a látható részt – szöveget vagy képet – hívják „ugrópontnak” (*pointer*) is.

A hiperlink szándéka szerint nem más, mint egy, a papíralapú társánál hatékonyabb lábjegyzet. Egy hagyományos folyóiratcikkekben idézett vélemény pontos elérhetősége megtalálható a jegyzetekben – s ha az olvasót érdekli a forrás, elmegy a könyvtárba, ahol megpróbálja fellelni azt. A hiperlink esetében is valami nagyon hasonló történik – de itt az ugrópontra kattintva máris a keresett dokumentumot láthatjuk. Bár több eljárásban az ellenkezője mellett érveltek a felek,⁹ egyet kell értenünk az „internet atyjának” nevezett Tim Berners-Lee véleményével, amely szerint a link önmagában semmilyen többletjelentést nem hordoz, így pl. nem jelenti azt, hogy a két oldal valamilyen üzleti kapcsolatban áll egymással, vagy szerkesztőjük azonos.¹⁰

³ Matt Jackson: Linking Copyright to Homepages, <http://cyber.law.harvard.edu/metaschool/fisher/linking/linking/link1.html> (2002. április 24.)

⁴ Faludi Gábor: Az Internet szolgáltatók felelőssége. Külföldi tételes jogi megoldások, példák a bírói gyakorlatból, <http://www.szecskay.hu/5.html> (2002. április 24.)

⁵ pl. <http://www.artisjus.hu/dokumentumok/letoltes.html>

⁶ HyperText Markup Language, HTML

⁷ A böngészőprogram „View” menüjének „Source” parancsa segítségével ez is láthatóvá válik.

⁸ „Böngészőnek” (*browser*) nevezik azt a számítógépi programot, amely segítségével az internet-használó hozzáfér az internethez, azt „böngészheti”. A legismertebbek a Netscape Navigator vagy a Microsoft Explorer.

⁹ Ld. a 2.1. pontot.

¹⁰ Tim Berners-Lee: Commentary on Web Architecture – Links and Law, <http://www.w3.org/DesignIssues/LinkLaw.html> (2002. április 24.)

Az interneten óriási tömegű információ érhető el; természetes ezért, hogy szükség van olyan hatásos eszközökre, amelyek ezek társítását, csoportosítását végzik el – ilyen eszköz a link is.¹¹ Mondhatnánk úgy is, hogy a hiperlink tulajdonképpen az internet építési eszközei közül a habarcs. Az internet nem központilag tervezett-szervezett képződmény, ezért „építészete” is sajátos: a rengeteg különálló, független, különböző témájú tartalom között összefüggést, útírányt mutatnak a linkek, ezzel tulajdonképpen szervezetté, építménnyé teszik az amúgy rendszertelenül jelentkező információkat. Linkek nélkül a „keresőmotorok” sem működnének. (Ezek a webes szoftverek egy-egy, az internet-használó által megadott kifejezés után kutatnak az interneten, és amelyik oldalon találatot jeleznek, azt link útján teszik elérhetővé a kereső személy számára.)

A hiperlinkek jelentősége miatt a jogi felelősség kérdésében különösen óvatosan kell állást foglalni; erre szinte mindegyik, a témában állást foglaló szerző felhívja a figyelmet.¹² A másik oldalon sürgető kényszert is jelent a linkek kiemelt szerepe, hiszen „nehéz elképzelni, hogy egy olyan alapvető tevékenység, mint a linkek használata túl sokáig maradhatna a jogi bizonytalanság kódében.”¹³ A zavaros helyzetet kihasználva több cég máris csak díjfizetés mellett engedi a szolgáltatóknak, hogy honlapjukra link útján hivatkozzanak, s a legtöbbször a bírósági eljárástól tartó személyek nem vállalják fel a vitát.¹⁴

1.2. A hiperlinkek fajtái¹⁵

A linkek között találunk olyat, amelyik egy adott *oldalon belül* teremt kapcsolatot – ilyenre a legismertebb példa a hosszabb dokumentumok végéről az oldal elejére visszavezető link. Gyakrabban találkozunk *különböző oldalakat* összekötő linkekkel; így jönnek létre a honlapok¹⁶, amelynek egyes oldalait a főoldalról szintén linkek útján lehet megközelíteni, ez az eszköz teremti meg az internethasználó számára a kapcsolatot. Végül beszélhetünk azokról a linkekről, amelyek egy másik honlap felé hoznak létre összeköttetést – jogi kérdések csak e körben vethetők fel.

A hiperlinkek technikai jellegzetességeik alapján az alábbi főbb csoportokra oszthatók:

a.) felszíni linkek (*surface linking*)

Felszíninek azon linkeket nevezzük, amelyek követőiket a hivatkozott oldal *kezdőoldalára* juttatják, azt eredeti és változatlan formájában teszik érzékelhetővé. Ebben az esetben a link alig hatékonyabb, mint az emberi emlékezet, ugyanis a honlapok rendszerint rövid URL-jét általában könnyű megjegyezni; a legtöbb „honlap-tulajdonos” igyekszik vigyázni a megjegyezhetőségre (pl. www.artisjus.hu, www.mie.org.hu).

b.) belső linkek (*deep linking*)

Ha az adott honlapon belső linkkel találkozunk, és azt követjük, hamarosan egy másik honlap valamelyik „aloldalán”, belső oldalán találjuk magunkat. A belső linkek olyan „távoli” oldalak

¹¹ Jeffrey R. Kuester – Peter A. Nieves: Hyperlinks, Frames and Meta-Tags: an Intellectual Property Analysis, 38 IDEA: J.L. & Tech. 243, <http://www.patentperfect.com/idea.htm> (2002. április 24.)

¹² Ld. pl. Bradley J. Hillis: Thinking About Linking: Can Law Accomodate the Power of the Internet to Share Information? <http://www.llrx.com/features/weblink1.html> és <http://www.llrx.com/features/weblink.html> (2002. április 24.)

¹³ Edward A. Cavazos – Coe F. Miles: Copyright on the WWW: Linking and Liability, <http://www.richmond.edu/~jolt/v4i2/cavazos.html> (2002. április 24.)

¹⁴ Ld. pl. Declan McCullagh: Free Links, Only \$50 Apiece (Wired News) <http://www.wired.com/news/print/0,1294,40850,00.html> (2002. április 24.), és Bruce Simpson: Online News publisher demands money for headlines and links (Daily Aardvark) <http://www.aardvark.co.nz/n323.htm> (2002. április 24.)

¹⁵ Strowel – Ide: i.m. alapján

¹⁶ Jelen dolgozat az angol „website” kifejezést – a magyar szóhasználatnak megfelelően – honlapnak hívja. Egy honlap ez alapján több *internetes oldal* („web page”) összeszerkesztett egysége, amely áll egy *kezdőoldalból* („home page”) és több *belső oldalból*.

közvetlen elérhetőségét jelentik, amelyek URL-ét sokszor nem volnánk képesek megjegyezni, hiszen pl. internetes újságok archívuma esetén a konkrét cikket jelző internetcím első ránézésre csupán betűk és számok értelmetlen halmaza (pl. <http://news.com.com/2100-1023-202086.html?legacy=cnet>). Ilyen esetekben előfordulhat, hogy a belső link olyan „kulcsot” jelent az adott belső oldal megtalálásához, amihez más módon bajosan jutnánk.

c.) keret-technika (framing)¹⁷

Egy viszonylag új, és mára kissé mégis divatjamúlttá vált technika a framing.¹⁸ Ez azt teszi lehetővé a honlap szerkesztője számára, hogy honlapjának egyes elemei annak ellenére, hogy a látogató szabadon „bóklászik” a honlap egyes oldalai között, folyamatosan, változatlanul láthatóak legyenek. Így tehát a változó tartalmakat változatlan keretben (állandó menüsorai, logója, reklámcsíkjai kíséretében), „elkülönítve és függetlenül”¹⁹ tudja megjeleníteni. A leggyakrabban alkalmazott keretek a menüsorok, a honlap-gazda logója, reklámcsíkjai (bannerei), stb. így annak ellenére állandóan láthatóak maradnak, hogy a látogató különböző linkeket követve már más oldalak, sőt más honlapok tartalmát észleli. Sőt, a böngésző címsorában az URL is változatlanul a saját honlap kezdőoldalának címe, így sok esetben az sem derül ki egyértelműen az internet-használó számára, hogy kinek a tartalmai között „szörföl”. A keret-technika alkalmazásának egyértelmű előnye, hogy a nehezen odacsalogatott látogatót csak úgy „engedi el” az oldalról, hogy közben végig „fogja a kezét”...

d.) beágyazott link (inlining vagy embedded linking)

Ezt a linket gyakran IMG linknek (IMaGe = kép) is nevezik, utalva arra, hogy elsősorban képek beidézésére szolgál. Segítségével ugyanis egy külső honlap valamely eleme (pl. grafika, logó) a látogató aktív szerepvállalása nélkül szerkeszthető szerves módon a saját honlap külső megjelenésébe. Ezúttal ugyanis egérkattintás nélkül, az oldal betöltésekor automatikusan működésbe lép a link, „behúzva” a hivatkozott elemet. Fontos megjegyezni, hogy az eddigi hiperlinkekhez hasonlóan itt sem kerül többszörözésre az adott elem, azt továbbra is „saját” szerverén tárolják, a honlap és a kép csak a látogató szeme előtt áll össze egységes egésszé. A keret-technika alkalmazásához hasonlóan az internet-használó nem látja a kép forrását, és a további sajátosságok miatt is az a benyomása, hogy a kép az adott honlaphoz tartozik.

Összefoglalva az alábbi link-típusokról beszélhetünk:

1.2.1. A hivatkozott oldal elhelyezkedése szerint:

- a.) oldalon belülre mutató linkek;
- b.) azonos honlapon található másik oldalhoz vezető linkek;
- c.) idegen honlappal kapcsolatot teremtő linkek.

1.2.2. Az aktiválási technika szerint:

- a.) a *felsőzíni linkek* (surface links) és *belső linkek* (deep links) az internethasználó közreműködésével aktiválhatók;
- b.) a *beágyazott linkeket* (embedded links) a látogatott honlap utasításai szerint a böngésző automatikusan működésbe hozza, az internethasználó aktív közreműködése nélkül.

1.2.3. A hivatkozott tartalom eredetének felismerhetősége szerint:

- a.) a *felsőzíni és belső linkek* esetén a látogató ismeri a forrást;
- b.) *keret-technika* esetén általában érzékelik, hogy hiperlink útján másik oldalra jutottak, de nincs információjuk a hivatkozott oldal pontos címéről (az lehet ugyanazon a honlapon vagy egy teljesen idegen oldalon is);

¹⁷ A framing valójában nem tekinthető a linkek egy fajtájának, de szoros a kapcsolata a témával, ugyanis keret alkalmazása esetén a linkek követése speciális problémákat vet fel.

¹⁸ Első alkalommal a Netscape Navigator nevű böngészőjének 2.0 verziószámú változatában alkalmazták.

¹⁹ A Nemzetközi Versenyjogi Liga 2000. évi ajánlásából (kivonat), in: Versenyfelügyeleti Értesítő, 2001. évi 6. szám, 239-244.p., 240.p.

c.) a *beágyazott linkek* esetén a használók általában azt sem nem érzékelik, hogy az adott tartalom másik honlapról származik.

1.3. A linkekkel összefüggő jogi kérdések

Kezdetben, amikor az internetet még pusztán egy szűk tudományos réteg használta, a linkek tekintetében is elegendőnek látszott néhány illemszabály. A hálózati viselkedés alapelveinek gyűjteményét hívják „netikettnek”, amelyből az interneten több is található, ezek közül a legismertebb az *rfc1855* elnevezésű, amelyet azóta többen több nyelven kommentárokkal láttak el. Ezen netikett kommentált fordítása²⁰ az alábbiakat mondja a linkek használatáról:

„Ne mutass más site-okra mielőtt engedélyt kérnél. (Fordító megjegyzése: Ez mostanra kicsit elavult, de még mindig nem árthat informálni a túlóldalt) (Hamster: legalábbis ne csinálj más emberek címekre "mailto:"²¹-kat, mert hamar meg fog csappanni népszerűséged....:)”

Ez a rövid idézet is jól mutatja, hogy bár egyszerűnek látszik, korántsem problémamentes a kérdés. Kezdetben működő norma lehetett, hogy – bár erre semmilyen jogi kötelezettséget nem éreztek – a linkhez a „címezettől” engedélyt szükséges kérni. Aztán a honlapok számának drasztikus növekedése abszurdá tette ezt a szabályt, folyamatosan puhítva azt.

A honlapok tömegének megjelenésén túl azonban egy ellentétes irányú hatás is megjelent az internet kereskedelmivé válásával. Addig ugyanis nagyon ritkán fordult elő, hogy valaki nem örült annak, ha egy másik honlapról link útján is eljutottak az ő oldalára. Az internetes honlapok alapvető célja: minél több látogatót vonzani. Mivel egy-egy link még több internethasználót vezet hozzá, a honlap üzemeltetője nagyobb közönség előtt tud megnyilvánulni. A kereskedelmi honlapok megjelenésével, a webes reklámozás felfutásával azonban a honlap reklámot tartalmazó kezdőoldalát kikerülő linkek nemkívánatosá váltak; az olvasókért folytatott versenyben a keret-technika alkalmazása visszasságokat szült; az ingyenes, anonim tárhelyeken mind óriásibb tömegben elhelyezett illegális zenefelvételek elleni küzdelem sikere érdekében már a felvételekre link útján hivatkozó személy felelősségre vonása került napirendre. Így az elektronikus levelezés terén máig megkerülhetetlen netikett linkekre vonatkozó rövidke szabálya a körülmények megváltozása miatt iránymutatóul is alig alkalmazható.

A következőkben a hiperlinkek alkalmazásával kapcsolatos jogi problémák elemzését nem az érintett jogterületek-jogágak szerint, hanem a felmerült kérdések főbb csomópontjai alapján végezzük el. A 2. pontban azon esetköröket vizsgáljuk meg, ahol a felperesek magát az alkalmazott hiperlinket kifogásolják; itt a belső linkek (2.1.), a keret-technika (2.2.) a beágyazott linkek (2.3.) alkalmazásával kapcsolatban merültek fel nehézségek, s ezeken túl az ugrópontként felhasznált szellemi alkotással kapcsolatosan (2.4.) találkozunk érdekes kérdésekkel. A 3. pontban a jogsértő tartalomra mutató hiperlinkekért való jogi felelősségről szólnunk. Végül a 4. pontban egyes különálló, további érdekes kérdésekre térünk ki: a szólásszabadság védelmének témánkkal kapcsolatos megjelenéséről (4.1.), a nem kívánt linkek elleni technikai prevenció lehetőségéről és annak jogi relevanciájáról (4.2.), a jóhírnevet sértő linkekről (4.3.) és az ún. többszörös linkekről (4.4.).

2. A jogi felelősség egyes kérdései

2.1. Belső linkek (Deep linking)

2.1.1. Nemzetközi esetjog

²⁰ Az *rfc1855* magyarul [Négyesi Károly fordítása, Varga Ákos Endre (Hamster) kiegészítéseivel] hozzáférhető: <http://www.vbgpaks.sulinet.hu/szabalyzatok/1855.htm> (2002. április 24.)

²¹ „mailto”: egy honlapon közzétett e-mail cím, amelyre kattintva elektronikus levelet írhatunk a címezettnek.

Mint röviden említettük, alapvetően ma is örül a honlap-üzemeltető²² annak, ha oldalára linkeket követve minél több látogató érkezik. Álljon itt a belső linkek kérdésével foglalkozó talán legismertebb ügy, a *Ticketmaster v. Microsoft (Seattle Sidewalk)* eset annak illusztrálására, hogy milyen aggályok merülnek fel mégis.

Az esetben az alperes Microsoft egy seattle-i internetes portál, a Seattle Sidewalk üzemeltetőjeként vett részt. A portál széleskörű információkat nyújtott többek között helyi és regionális programokról és próbált segítséget nyújtani látogatóinak azzal, hogy – ahol csak lehetett – link útján elvezette őket az akkor piacvezető²³ online rendezvényjegy-forgalmazó, a Ticketmaster honlapjára. Tette mindezt úgy, hogy közvetlenül azon belső oldalhoz teremtett kapcsolatot, amelyen az adott eseményre lehetett jegyet rendelni, így a linket követő személy elkerülte a Ticketmaster-honlap kezdőoldalát. Ezt a jegyforgalmazó oldal üzemeltetője azért tartotta sérelmesnek, mert a kezdőoldalon fizetett hirdetések láthatók, amelyeknek tarifáit az oda érkező látogatók (a „találatok”) száma alapján állapítják meg, így a főoldalt elkerülő látogatók a hirdetési bevételek csökkenését eredményezték.

A keresetet a Ticketmaster akkor nyújtotta be, amikor – a linkekről is rendelkező – kölcsönös reklámozási szerződési ajánlatukat több hasonló helyzetben lévő cégtől eltérően a Microsoft elutasította és további magatartása nyilvánvalóan a többi szerződéses viszonyt veszélyeztette.²⁴ A kereset védjegybitorlás és *passing off*²⁵ elleni igényeket tartalmazott, mivel a felperes azt is sérelmezte, hogy a kereskedelmi nevével és védjegyével megjelenő ugrópont alapján az internet-használók alaposan feltételezhatték, hogy a két honlap üzemeltetője között üzleti kapcsolat áll fenn. A Ticketmaster azt is kijelentette, hogy a Seattle Sidewalk honlap gyakorlata valójában elektronikus kalózkodást valósít meg, mivel egyedül ő jogosult meghatározni, hogy mások hogyan használhatják szolgáltatásait és hogyan profitálhatnak abból.²⁶ A Microsoft tizenegy elemből álló védekezésében előkelő helyen állott az az alkotmányos szintű érv, hogy a linkek tiltása sérti a szólásszabadságot, illetve hogy a honlap internetre helyezésével annak üzemeltetője hallgatólagosan (ráutaló magatartással) hozzájárul ahhoz, hogy arra link útján mások hivatkozzanak.²⁷

Az ügy végül – a precedenst váró jogászok nem kis bosszúságára – a felek megegyezésével zárult, amelyben a Microsoft vállalta, hogy a továbbiakban nem alkalmaz a Ticketmaster oldalára mutató belső linkeket. A Ticketmaster azóta több szolgáltatónak engedélyezte belső linkek használatát – de kizárólag erre irányuló megállapodás alapján.²⁸

Az egyes esetekben alkalmazott jogi technikák sokfélesége jól mintázza a hiperlinkek jogi megítélésének bizonytalanságát. A Skóciában indult *Shetland Times v. Shetland News*²⁹ ügyben a felperes azon az alapon lépett fel egy idegen honlap ellen, hogy az egyes belső oldalain található írások címe – mely ott ugrópontként kerültek felhasználásra – szerzői jogi védelem alatt áll.

A Shetland Times a skóciai Shetland-szigetek hagyományos napilapja, amely 1996-tól elektronikus formátumban az interneten is megjelent. Ugyanekkor indult – egy, korábban a Times alkalmazásában álló személy vezetése alatt – a Shetland News nevű kifejezetten internetes lap is. A News kis létszámú

²² A továbbiakban honlap-üzemeltetőn nem kizárólag a kereskedelmi honlap fenntartóját, hanem általában a honlapok „gazdáját”, szerkesztőjét, a tartalmak felelős fenntartóját értjük.

²³ több mint 1,6 milliárd dollár bruttó bevétellel, *Joshua M. Masur*: Links, Liability, and the Law: The Strange Case of Ticketmaster v. Microsoft, in: 23 Colum-VLA J.L. & Arts (2000) 415-436.p.,

²⁴ *Strowel* – *Ide*: i.m. 98.p., és *Jeffrey R. Kuester* – *Peter A. Nieves*: What’s all the hype about hyperlinking? <http://www.tkhr.com/articles/hyper.html> (2002. április 24.)

²⁵ Ez a common law jogintézmény lényegében a magyar tisztességtelen piaci magatartás megfelelőjének tekinthető.

²⁶ *Sableman*: i.m., B.4.

²⁷ *Kuester* – *Nieves*: Hyperlinks III.A.1.

²⁸ *Henning Grosse Ruse*: Copyright Aspects of Hyperlinking, ECLIP – ESPRIT Project 12278, http://www.eclip.org/workshop/2nd/Grosse_Ruse_handout.pdf (2002. április 24.)

²⁹ *Shetland Times Limited v. Dr. Jonathan Wills & Another*

stábbal készítette a cikkeket, és minden tőle hiányzó történetnél a Times írásához vezette az olvasókat – belső linkek útján – közvetlenül a szóban forgó cikkhez úgy, hogy a News honlapján a cikk címe szerepelt ugrópontként. A belső linkek nem pusztán az olvasók teljesebb kiszolgálását szolgálták: egyúttal azt is megmutatták a versenytársnak, hogy a munkavállalói létszámbeli különbségek ellenére mennyire kevés történet hiányzik a Newsból.³⁰ A felperes Times ideiglenes intézkedést kért, hogy a Shetland News oldalairól tűnjenek el a sérelmezett belső hiperlinkek, s ennek jogi alapjaként szerzői jogsértést jelölt meg.

A bíróság az ideiglenes intézkedés elbírálása során az Egyesült Királyság szerzői jogi-, formatervezési minta- és szabadalmi törvénye alapján az alábbi következtetésre jutott: először, hogy minden honlap „vezetékes műsorszolgáltatásnak” (cable programme service), azok tartalma „vezetékes műsorszolgáltatásba foglalt elemnek”, azaz „vezetékes műsorszámnak” (cable programmes) minősül, s így a konkrét ügyben a Times-cikkek fejlécei is vezeték útján továbbított műsorszámok tekintendők. Másodsor, hogy mivel az alperes honlapja szintén vezeték műsorszolgáltatás, ezért a fejlécek mint vezeték műsorszámok abban történő szerepeltetése szerzői jogot sért.³¹ A brit jog szerint is megkérdőjelezhető,³² és kifejezetten e nemzeti jog egy sajátos szabályára alapult döntés nem is vizsgálta, hogy pusztán az írások címe tekinthető-e szerzői jogi védelem alá tartozó irodalmi műnek,³³ hiszen vezeték műsorként további feltételeknek megfelelés nélkül is védettnek minősültek.³⁴

Az ideiglenes intézkedés ellen az alperes News természetesen fellebbezést nyújtott be, ám a másodfokú tárgyalás megkezdése előtti reggelen a felek végül egyezségeket kötöttek... A megállapodás szerint a Shetland News továbbra is használhat belső linkeket s azok ugrópontjaként a cikkek címét, feltéve hogy minden ilyen esetben feltüntetik, hogy „A Shetland Times cikke”; ez a felirat és egy Times logó pedig a Times-honlap kezdőoldalára vezető felszíni linkként működik.

A belső linkekkel kapcsolatos első kontinentális jogi esetben, a *PCM v. Kranten* néven ismert ügyben igen hasonló tényállás alapján kellett a bíróságnak szintén ideiglenes intézkedés tárgyában döntést hoznia. Az *Eureka* nevű holland cég által www.kranten.com címen üzemeltetett honlap belső linkekkel kapcsolt át – többek között – a *PCM* hírlapkiadó csoport tagjainak honlapjára.³⁵ Az ugrópontok ezúttal is a hivatkozott cikkek címei voltak, így a hírlapkiadók szerzői jogsértést kiáltottak. A 2000 augusztusában kihirdetett ideiglenes intézkedés mégis az alperesnek kedvezett, méghozzá két ok miatt: először is azért, mert a bíróság elfogadta azon érvet, hogy a belső linkek az internet szempontjából annyira alapvetőek, hogy korlátozásuk csak igen különleges helyzetben lehetséges, másodsor pedig azért, mert a holland szerzői jogi törvény aktuális eseményekkel kapcsolatos tudósítások átvételét engedő szabad felhasználási esete – analógia útján – alkalmazhatónak bizonyult online környezetben is.³⁶

Szintén kudarcot vallott a Ticketmaster első sikereken felbuzdult jogi képviselőinek második próbálkozása a *Ticketmaster v. Tickets.com* ügyben; s bár a bíró az ideiglenes intézkedés iránti

³⁰ *Sableman*: i.m. B.1.

³¹ *Rob Deans*: How deep is too deep? – Copyright issues relating to deep-linking, in: Copyright World, october 2000, 14-18.p., 14.p.

³² *Clive Gringas – Nabarro Nathanson*: Copyright – Shetland Times Ltd. v. Dr. Jonathan Wills, in: News Section National Reports [1997] 2 EIPR

³³ Pl. a „Repülőgép-szerencsétlenség”, mint újságcikk cím többszörözése nem igényelhet szerzői engedélyt.

³⁴ A brit jog ún. copyright-rendszerben védi a magyar jog szerint szomszédos jogi jogosultnak tekintendő műsorszolgáltató (rádió- és televízió) szervezeteket, ami azt jelenti, hogy a szerzőkkel azonos védelmet nyújt számukra. Ez a védelem pedig egyaránt védi a műsorfolyam egészét és a műsorszámot. Ezt a védelmet terjesztette tehát ki a skót bíróság analógia útján a belső linkek kérdésére.

³⁵ *PCM v. Eureka Internetdiensten*, District Court of Rotterdam, 139609/KG ZA 00-846, 2000. augusztus 22., http://www.jura.uni-tuebingen/~s-bes1/text/PCM_v_kranten_english.pdf (2002 április 24.)

³⁶ *Andy Harris*: Copyright and wrong in Cyberspace, March 2001, http://www.golds.co.uk/articles/articles_ec_deep_linking.htm (2002. április 24.)

kérelem elutasításakor kijelentette, hogy határozata nem tekinthető precedensnek,³⁷ tudjuk, hogy minden precedens előtt elhangzik ez a kijelentés...

Az ügyben ezúttal egy versenytárs, a www.tickets.com jegyforgalmazó oldal üzemeltetője szerepelt alperesként, amely – érthető okokból – nem akarta elveszíteni látogatóit, s ezért azon esetekben, amikor a felperes egy rendezvényre kizárólagos forgalmazási jogot szerzett, belső link útján vezette a Ticketmaster-honlapra látogatóit. Tette ezt annak ellenére, hogy a Ticketmaster-honlap kezdőoldalának aljáról elérhető „felhasználási feltételek”-ben az ilyen linkeket az üzemeltető megtiltotta, és kijelentette azt is, hogy az oldal megnézésével az ott szereplő feltételeket a látogató elfogadja.³⁸ A kereset ezért a versenyjogi fellépés mellett már szerződésszegést is sérelmezett, és ezúttal megjelent a szerzői jogsértés igénye is, amelyet azonban az eljáró bíró egy – európai fülnek meglepő – rövid mondattal intézett el: „hiperlink használata önmagában nem jelent szerzői jogsértést, mivel nem történik másolás”³⁹ (legalábbis a linket létrehozó személy nem másolja le a hivatkozott tartalmat). A versenyszabályozás szempontjából tisztességtelennek minősülő piaci magatartást sem látott a bíróság megállapíthatónak, tekintve hogy az információ forrása megfelelően azonosítható volt,⁴⁰ és szerződésszegés alapján sem marasztalt, mivel nem látta bizonyítottnak, hogy a látogató elfogadta a felhasználási feltételeket, sőt, látnia sem kellett azokat.⁴¹ Végül a bíróság az időközben kihirdetett, az interneten nagy nyilvánosságot kapott *eBay Inc. v Builder's Edge*⁴² döntés alapján sem látott alapot analógia útján a birtokháborítás megállapítására.⁴³

Német nyelvterületen is megjelentek az első esetek, így 1999-ben a *weyhe-aktuell.de v weyhe-online.de*⁴⁴ eset, ahol két honlap-tervező cég vitájában kellett bíróságnak döntenie. Mindkét szolgáltató az általa tervezett honlapokhoz linkeket biztosított, az alperes azonban belső link útján a felperes által készített néhány honlaphoz is közvetlen kapcsolatot teremtett. A bíróság versenyjogi alapon megállapította, hogy az alperes jogtalanul használta ki a felperes erőfeszítéseit, mivel azt a benyomást keltette, hogy a kapcsolt oldalakat is ő maga készítette.⁴⁵ Ebben az esetben tehát a tisztességtelen versenymagatartáson kívül a fogyasztó megtévesztésének kérdése is felmerült.

A német *Stepstone v. Ofir*⁴⁶ és a francia *Cadres onLine v Keljob* ügyben egyaránt álláshirdetésekre mutató belső linkek jelentettek problémát, ismertetésükre a 2.1.3. pontban kerül sor.

Természetesen a fenti esetgyűjtemény korántsem teljes, mégis itt volna az idő, hogy valamilyen következtetést vonjunk le a nemzetközi trendekkel kapcsolatban: jogsértő lehet-e a belső linkek használata vagy sem. Ha pusztán a számokat nézzük, egyetlen következtetésünk lehet: hogy nem lehet következtetést levonni. Hiszen a fentiek közül hat eset, illetve egyezség azt sejteti, hogy a belső linkek használata – a kapcsolt oldal üzemeltetőjének engedélye nélkül – jogellenes, ugyanakkor négy határozat, illetve egyezség ennek ellenkezőjét vetíti előre.

³⁷ *Deans*: i.m., 15.p.

³⁸ *Strowel – Ide*: i.m., 40.p.

³⁹ „[H]yperlinking does not itself involve a violation of the Copyright Act since no copying is involved.”, *Kubiszyn*: i.m.,

⁴⁰ *Grosse Ruse*: i.m., 10.p.

⁴¹ *Strowel – Ide*: i.m., 42.p.

⁴² Az ügyben az eBay aukciós oldal ún. web crawler-ek vagy spider-ek alkalmazását sérelmezte; ez olyan „szoftver-ügynök” használatát jelenti, amely mások honlapját végigböngészve onnan hasznos információkat gyűjt, így hasznos eszköze különböző ár-összehasonlító oldalaknak. *Carl S. Kaplan*: Judge Says a Spider Is Trespassing on EBay, May 26, 2000, The New York Times on the Web, <http://www.nytimes.com/library/tech/00/05/cyber/cyberlaw/26law.html> (2002. április 24.). Az ítélet megtalálható: <http://legal.web.aol.com/decisions/dldecen/ebayorder.pdf> (2002. április 24.)

⁴³ *Ticketmaster v. Tickets.com, U.S. District Court, Central District of California, August 10, 2000*, www.gigalaw.com/library/ticketmaster-tickets-2000-08-10-p1.html (2002. április 24.)

⁴⁴ OLG Celle, 13 U 38/99, 12.05.1999

⁴⁵ *Grosse Ruse*: i.m., 7.p.

⁴⁶ LG Köln, 28 O 692/00, 28.02.2001

Nyilvánvaló, hogy a nemzetközi joggyakorlat nem pusztán számok kérdése, mégis: az említett ügyek során nagyon kevés összefüggés vonható, legtöbbször olyan nemzeti jogi sajátosságokra alapozott határozatok születtek, amelyek nyilván nem rendelkezhetnek nemzetközileg tanulságokkal (ld. Shetland Times-ügy és a vezetékes műsorok; PCM-eset és szabad felhasználások⁴⁷).

Éppen e bizonytalanság miatt különösen érdekes megvizsgálni részletesen, hogy vajon Magyarországon a legtipikusabb tényállások milyen jogi megítélésben részesülhetnének; milyen jogi környezetben találná magát az első, belső linkekkel foglalkozó eset.

2.1.2. A magyar jog szerint

A fent idézett esetek közül többször úgy kívánta elérni a felperes a belső link eltávolítását, hogy valójában az ugrópontként használt szöveg (vagy grafika) jogellenes felhasználását jelölte meg (szerzői- vagy védjegyjogi) alapként. Ez egyértelműen külön kérdésnek tekinthető, amellyel a cikk a 2.4. pontban foglalkozik, hiszen itt valójában nem a linket, hanem egy szellemi alkotás engedély nélküli felhasználását sérelmezték. E kérdéskört lehántva a témáról meglátásunk szerint a belső linkekkel kapcsolatos jogi kérdések két jogterületet érinthetnek: a versenyjogot⁴⁸ és a szerzői jogot.⁴⁹

a.) versenyjog

A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tpv.) II. fejezete szól a tisztességtelen verseny tilalmának bírósági hatáskörbe tartozó eseteiről. (A *weyhe-aktuell*-ügyhöz hasonló érvek esetén felmerülhet a fogyasztó megtévesztésének tilalma a III. fejezet szerint, sőt a gazdasági reklámtevékenységről szóló 1997. évi LVIII. törvény összehasonlító reklámokra vonatkozó rendelkezései is [7/A.§].) Mivel a példálózóan felsorolt tisztességtelen versenycelemek⁵⁰ egyike sem fedheti a belső linkek kérdését, kizárólag a tisztességtelen verseny általános tilalmának fejezeti generálklauzulája lehet alkalmazható (Tpv. 2.§).⁵¹ Eszerint: „Tilos gazdasági tevékenységet tisztességtelenül – különösen a versenytársak, a fogyasztók törvényes érdekeit sértő vagy veszélyeztető módon vagy az üzleti tisztesség követelményeibe ütközően – folytatni.” S hogy mi minősül a versenytörvény alapján tisztességtelennek? Nos, „a tisztesség fogalmát [a Ptk. „jóhiszeműség és tisztesség”-klauzulájához hasonlóan] itt is a társadalomban általában elfogadott konvenciók, erkölcsi normák, szokások töltik meg tényleges tartalommal.”⁵² Annyit mindenesetre hozzá kell fűznünk, hogy nem az általános gyakorlatot, hanem a kereskedelem gyakorlatát kell meghatározónak tekinteni ebben a kérdésben.⁵³

⁴⁷ Az említett két eset annyiban feltétlenül speciális, hogy létezik alapul fekvő nemzetközi norma, mégis a bíróság az ezen alapra épített nemzeti jogi megoldást alkalmazta úgy analógia útján, ahogy az más országokban nem történhetett volna meg.

⁴⁸ Illetve más jogterületek – pl. reklámjog – versenyjogi ihletésű szabályait.

⁴⁹ Szerzői jogon tág értelemben itt értjük a szerzők jogán túl a szomszédos jogokat és a sui generis adatbázis jogot is.

⁵⁰ Hírnévrontás – 3.§, üzleti titok megsértése – 4.§, bojkott – 5.§, szolgálai utánzás – 6.§, tisztességtelen versenyeztetési, árverési és tőzsdei eljárások – 7.§

⁵¹ „A generálklauzula szerinti minősítésre ugyanis csak akkor kerülhet sor, ha a törvény egyéb konkrét tényállásainak megvalósulása nem látszik fennforogni, de az adott magatartás a gazdasági verseny szabadságát vagy tisztaságát sérti.” (34/1992.VJ) Ezt a gondolatmenetet alátámasztja a régi Versenytörvény (1990. évi LXXXVI. törvény, a továbbiakban: Vtv.) 3.§-a alapján hozott több versenytanácsi határozat is: 56/1992.VJ, 90/1992.VJ, 115/1996.VJ. A Vtv. generálklauzulája még mind a tisztességtelen versenycelemek, mind a versenykorlátozások területén alkalmazható volt kiegészítő szabályként, a Tpv. generálklauzulája azonban már csak az előbbire vonatkozik. Így a korábbi, tisztességtelen versenycelemekkel kapcsolatban a generálklauzulát alkalmazó versenytanácsi határozatok ma is hasznos következtetéseket tartalmaznak.

⁵² Versenyjog – Gazdasági törvények kommentárjai, sorozatszerk.: *Sárközy Tamás*, HVG-Orac, Budapest, 2001., 64.p.

⁵³ Mint azt látni fogjuk, nem az a kérdés tehát a bíróság számára, hogy általánosságban mennyire használt és elismert a belső linkek használata, hanem hogy kereskedelmi célú honlapok esetében mi ennek gyakorlata.

Sajnos a bírói gyakorlat nem kényezteti el azokat, akik e szakasz értelmezésére szánják magukat, mivel ezzel kapcsolatban egyetlen *Bírósági Határozatokban* közzétett ítélet sem található.⁵⁴ Ez egyúttal azt is mutatja, hogy valószínűleg a magyar bíróságok előtt nem szívesen hivatkoznak a generálklauzúrára, így építenünk kell a fent idézett külföldi ítéletek gondolatmenetére is.

Hipotetikus magyarországi esetünk felperese az *Les-Állás Kft.* álláshirdetéseket jelentet meg az interneten a www.les-allas.hu URL alatt. Mindegyik álláshirdetés saját azonosító számmal rendelkezik, s ezek a honlap – hirdetéseket tartalmazó – kezdőoldaláról elérhetően több csoportba foglalva a negyedik-ötödik belső oldalon helyezkednek el. A honlap természetéből adódik, hogy az egyes álláshirdetéseket tartalmazó oldalak internetcíme igen hosszú, számokból, betűkből és jelekből áll, önmagában megjegyezhetetlen a látogató számára. Így természetes, hogy ezen hirdetésekhez a kezdőoldalon keresztül lehet a legkézenfekvőbben eljutni.

Elképzelt alperesünk a *Legjobb Állások Bt.*, amely szintén az internetes álláspiac szereplője. A felmérések szerint lényegesen kevesebb látogatója van, mint felperes versenytársának, így érthetően kevesebb hirdetőt tud vonzani. Látogatói számát növelendő úgy bővíti az oldaláról elérhető álláshirdetések mennyiségét, hogy a www.les-allas.hu egyes álláshirdetéseit is elérhetővé teszi látogatói számára belső linkek útján, az ott használt csoportosítástól eltérő összeállításban. Az így bekapcsolt oldalak teljes mértékben eredeti megjelenésükben láthatók, a böngésző címsorában az eredeti URL jelenik meg.

A felperes keresetében arra hivatkozik, hogy alperes ezen magatartása tisztességtelenül folytatott gazdasági tevékenységként a Tpv. 2.§-ába ütközik. Ennek alátámasztásául hivatkozik arra, hogy mivel a *Legjobb Állások*-honlapról is elérhetővé váltak álláshirdetéseit, ezzel alperes kihasználja erőfeszítéseit saját bevétel szerzésére, ugyanis az átcsalogatott látogatók az alperes kezdőoldaláról indulnak álláskeresésre, s ezzel az alperes reklámbevételei növekednek – míg a felperes reklámfelület-értékesítési lehetőségei ezzel párhuzamosan értelemszerűen csökkennek. A *Les-Állás Kft.* azt is sérelmezi, hogy azzal, hogy versenytársa oldaláról elérhetővé váltak az ő egyes hirdetései, alperes azt a benyomást kelti az internet-használókban, hogy a két cég üzleti kapcsolatban áll egymással, ez utóbbi pedig a Tpv. 8. § (2) a) pontjának sérelmét is megvalósítja.⁵⁵

Alperes több pontból álló védekezést ad elő: egyfelől kijelenti, hogy a belső linkek használata az átlagos internet-használó számára semmiféle üzleti kapcsolat fennállására nem utal, s mivel a linket követő látogató számára az adott információ forrása mindvégig azonosítható volt a böngésző címsorából, így nem keletkezhetett az a benyomás, hogy „eltulajdonította” felperes munkáját. Azt is előadja a *Legjobb Állások Bt.*, hogy általános vélekedés szerint aki tartalmat helyez el az interneten, az – mintegy ráutaló magatartással – hozzájárul ahhoz is, hogy arra mások link útján hivatkozzanak, feltéve, hogy nem alkalmaz technikai megelőzési lehetőségeket. Véleménye szerint a belső linkek használata csak nagyon különleges helyzetben korlátozható, mivel azok az internet talán leglényegesebb jellegzetességeinek tekinthetők, használatuk az üzleti életben is általánosan bevett és kívánatos, mivel így a fogyasztók lényegesen több információhoz juthatnak. Végül alperes azt is kifejti, hogy bár oldaláról valóban elérhetők versenytársának hirdetései, senki sem teszi lehetetlenné azt, hogy a látogatók közvetlenül is ellátogassanak felperes oldalaira; másfelől pedig e linkek útján több látogató érkezik felperes oldalára, amivel a hirdető is nagyobb nyilvánossághoz jut, így a *Les-Állás Kft.* is magasabb hirdetési díjakkal dolgozhat.

⁵⁴ Nem ez a helyzet azon versenytanácsi határozatokkal, amelyek Vtv. generálklauzúliját alkalmazzák (ez 1997-ig vagylagosan a bíróság, illetve a Versenytanács hatáskörébe tartozott). Itt sem található sok határozat, de négyöt megjelentetett döntés érdemben is vizsgálja a generálklauzula alkalmazhatóságát – pl 63/1995.VJ, 206/1993.VJ, 102/1991.VJ. A Versenyjog említett 2001-es kommentárja három esetet idéz, ezek közül egyetlenegy van, amely nem a Versenytanács határozatának megtámadásával indult. LB Pf. IV. 20.314/1998/2., LB Kf. III. 27.599/1995/3., LB Kf., II. 25.766/1993/7.

⁵⁵ Természetesen ez utóbbi igény nem bíróság elé, hanem a Versenytanács hatáskörébe tartozik; hipotetikus esetünk hipotetikus bírósága azonban ebben a kérdésben is eljárhat...

A bíróság nincs könnyű helyzetben, hiszen mindkét oldalon erős érvek állnak; a Tpv. 2.§ értelmezéséhez segítségül hívja a közzétett versenytanácsi határozatokat: „Azt, hogy milyen magatartás minősül tisztességtelennek, a generálklauzula nem határozza meg, így ennek megítélésénél a gazdasági élet más szereplői, illetve a fogyasztók által támasztható jogos elvárások, továbbá a gazdasági életben kialakult szokások az irányadók. Fentieket az adott cselekménnyel összefüggésben kialakuló piaci hatás figyelembevételével kell értékelni, tekintettel arra is, hogy a nyereség-orientált vállalkozók (...) ezen tevékenységük körében fokozott gondossággal és körültekintéssel kötelesek eljárni.”⁵⁶ Más helyen: „a kérelmezőn kívüli más piaci szereplő jelenléte (...) kívánatos jelenség.”⁵⁷ „Jelen esetben a tisztességes gazdasági tevékenység tartalmát [a Versenytanács] az üzleti etika elvárásai, az általános erkölcsi normák, általában pedig a vállalkozókkal szembeni társadalmi elvárás alapján határozta meg.”⁵⁸

Mint a bevezetőben már említettük, véleményünk szerint elfogadható az alperes azon védekezése, mely szerint a belső linkek használata nem utal semmiféle kapcsolatra a két oldal üzemeltetője között. Az internet gyors fejlődésével mind többen „kerülnek barátságba” a digitális technika legújabb vívmányaival; éppen ezért abban a kérdésben, hogy az „átlagos” internet-használó milyen képzeteket fűz a belső linkekhez, a bíró egyre kevésbé támaszkodhat saját felfogására. Az „átlagos internethasználó” kifejezés alatt ugyanis mind inkább olyan személyt kell magunk elé képzelni, amely már alapvető technikai – „netikai” ismeretekkel is rendelkezik. Egy ilyen látogató pedig tudja, hogy a link létesítése nem jelent szükségszerűen (üzleti) kapcsolatot a két oldal üzemeltetője között.

A képzeletbeli bíróság a másik oldalon valószínűleg arra a következtetésre is eljut, hogy bár a belső linkek használata az interneten valóban elterjedt jelenség, az üzleti honlapok esetében korántsem tekinthető „gazdasági életben kialakult szokásnak”. Az üzleti etika elvárásai nem egyértelműek egy ennyire új kérdés esetén.

A „ráutaló magatartás” rendkívül elterjedt érv: aki az interneten tartalommal jelentkezik, ezzel hozzájárul, hogy mások azt megnézzék, vagy link útján hivatkozzanak e tartalomra. A szellemi alkotások felhasználása terén a jog – néhány kivétellel – a szerződések érvényességi kellékeként írásbeliséget irányoz elő, tehát „hallgatással” eleve nem adható felhasználási engedély. Pusztán versenyjogi sérelem esetén ugyan előfordulhatna a ráutaló magatartás Ptk-beli szabályának alkalmazása, annyi mindenestre – bár a technika különféle lehetőségeket nyújt arra, hogy honlapunk belső oldalait „megvédjük” az engedély nélküli linkektől (e lehetőségekről szó lesz a 4.2. pontban) – előrebocsátható, hogy ha nyitva hagyjuk autónkat, ez még nem feltétlenül jelent engedélyt arra, hogy mások használhatják azt... A ráutaló magatartás megléte ráadásul erősen vitatható a kereskedelmi célú honlapok esetében, s ezt az is bizonyítja, hogy ilyen sok belső linkkel foglalkozó eset látott napvilágot viszonylag rövid időn belül.

A bíróság szabad mérlegelése körében kell döntsön abban – a fentiek megoldása után is előtte maradó – kérdésben, hogy vajon melyik érv erősebb: a felperesé, amikor azt sérelmezi, hogy alperes saját befektetés nélkül kihasználja erőfeszítéseit saját bevétel szerzésére; vagy az alperesé, amikor a közönség jobb tájékoztatása mellett arra hivatkozik, hogy a magasabb látogató-szám magasabb hirdetési tarifák kidolgozását teszi lehetővé. A döntés nehezen megjósolható, magunk Magyarországon inkább az alperes győzelmét tartanánk esélyesnek, mivel a versenyjogi klauzula alkalmazására eddig csak igen ritkán – ennél jóval kisebb jelentőségű, egyszerűbb és egyértelműbb – ügyben került sor, és az alperes érvei igen meggyőzőek.

Hadd vázoljunk fel azonban röviden egy másik hipotetikus tényállást arra vonatkozóan, hogy a versenyjog alapján is elképzelhető lehet a belső linkek elleni fellépés. Két versenytárs azonos termékeket forgalmaz. Egyikük magas költséggel létrehoz e termékekkel kapcsolatos információkat, fényképeket, leírásokat tartalmazó honlapot, amelynek belső oldalain egy-egy termék ismertetése

⁵⁶ A Versenytanács VJ-63/1995. sz. határozata

⁵⁷ A Versenytanács VJ-206/1993. sz. határozata

⁵⁸ A Versenytanács VJ-34/1992. sz. határozata

szerepel. Az azonos termékeket forgalmazó versenytárs – nem akarván lemaradni a versenyben – szintén létrehoz egy honlapot, de az egyes termékekről nem készített költséges leírásokat, fényképeket, hanem hivatkozásul konkurense honlapjának belső oldalára vezeti látogatóit, így versenytársának befektetéseit, munkáját kihasználva próbálja versenyhelyzetét javítani. Meglátásunk szerint ilyen esetben a Tptv. 2.§ alkalmazható lehetne a fenti érvek szerint, az alperes nem volna képes a Legjobb Állások Bt-hez hasonlóan erős érveket felhozni védelmére.

A levonható összefoglaló következtetés nem meglepő: csak az adott eset összes körülményének mérlegelésével állapítható meg a tisztességtelen verseny általános tilalma alapján jogsértés. Ugyanakkor korántsem látjuk lehetetlennek a jogi felelősség kimondását – a jövőben esetlegesen várható ügyek eldöntése valószínűleg a fenti érvek mentén történne. A versenyjogi megítélés egyértelműbbé válásához lehetőleg szükség volna mértékadó kereskedelmi testületek állásfoglalására a digitális környezetben felmerülő, üzleti tisztességgel kapcsolatos kérdésekről, amint azt a Versenyjogi Liga is tette 2000. évi ajánlásaiban.⁵⁹ Ezen ajánlások szerint a linkek „közvetítésével egyidejűleg értesíteni kell azt a személyt, akinek az interneten hozzáférhető honlapjára vagy más tartalmára valamely (...) hiperlink technikával hivatkozás történik, kivéve, ha tájékoztató vagy oktató jellegű tartalomra történik a hivatkozás.” Az ajánlások szerint az értesítés csak akkor nem küldendő meg, ha ez ésszerűtlen erőfeszítéseket igényelne; továbbá a linket meg kell szüntetni, ha alapos okkal feltételezhető, hogy a hivatkozott oldal üzemeltetője a hiperhivatkozást ellenzi. A Versenyjogi Liga szerint hiperlinkek nem használhatók félrevezető módon, a tisztesség követelménye alapján pedig különösen is tiltott a linkek olyan alkalmazása, amely alkalmas a fogyasztók megtévesztésére.

„Deep linking” (belső hivatkozás) címszó alatt a következő ajánlást találjuk: „nem szabad sajtóként való feltüntetéssel kihasználni harmadik fél munkáját, kapcsolatait, referenciáit vagy az információ gyűjtésére, feldolgozására és megjelenítésére irányuló erőfeszítéseit”.⁶⁰

Nem kell azonban a mai Robin Hood-oknak az internet halálának szörnyű jóslatát világgá kürtölni. Ha lehetséges is a fentiek alapján a versenyjog szabályaira alapítva igényt érvényesíteni a belső linket használó oldal ellen, az kizárólag a valóban tisztességtelen magatartások elleni fellépéseket érintheti és kizárólag versenytársak között merülhet fel. Tehát egyetérthetünk azzal a jogirodalmi véleménnyel, amely szerint „a link technika kereskedelmi célokra történő felhasználása nem tabu”,⁶¹ de az egyedi esetek körülményei alapján akár egyszerű belső link alkalmazása is tisztességtelen versenymagatartásnak minősülhet.

b.) szerzői jog

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.) védelemben részesíti egyfelől az irodalom, tudomány és művészet minden egyéni eredetiségű alkotását (szerzői művek), másfelől az előadásokat, hangfelvételeket, rádió- és televízió-műsorokat, filmeket, jelentős ráfordítással előállított adatbázisokat (kapcsolódó jogi teljesítmények). A szerzői művek alkotóinak (szerzők) kizárólagos joga, hogy műveik *bármilyen* felhasználását engedélyezzék, míg a kapcsolódó jogi jogosultaknak kizárólagos joga, hogy teljesítményeik *törvényben meghatározott* felhasználásait engedélyezzék.

A kérdés, hogy a belső linkek (és nem az ugrópontok, amelyek esetében nyilván felmerülnek szerzői jogi kérdések) a szerzői jog védett tárgyainak engedélyköteles felhasználását valósítják-e meg. Érdemes előrebocsátani, hogy az Szt. által nevesített felhasználási cselekmények közül a terjesztés (23.§) a mű/teljesítmény *fizikai példányairól* rendelkezik, a nyilvános előadás (24.§) *jelenlévő közönséget* feltételez. A továbbközvetítés (28.§) *sugárzással* nyilvánossághoz közvetített művekkel kapcsolatos szabályokat tartalmaz, az átdolgozás (29.§) a *mű megváltoztatásával* kapcsolatos kérdéseket rendez, a kiállítás (69.§) pedig lényegében a *nyilvános előadás megfelelője*

⁵⁹ Versenyfelügyeleti Értesítő, 2001. évi 6. szám, 239-244.p.

⁶⁰ Idézetek: A Nemzetközi Versenyjogi Liga 2000. évi ajánlásaiból (kivonat), in: Versenyfelügyeleti Értesítő, 241-242.p.

⁶¹ Mark Sableman: Link Law: The Emerging Law of Internet Hyperlinks, 4 Comm. L. & Policy 557 (1999)

képzőművészeti alkotásoknál. Véleményünk szerint ezért ezek egyike sem valósulhat meg a belső linkek kapcsán.

Többszörözés. Vajon egy link létrehozatala során keletkezik-e valamilyen másolat? Az tény, hogy a hivatkozott oldal tartalma nem kerül többszörözésre a linket nyújtó oldallal azonos tárterületen. A linkek létrehozatalának eredetileg pont a technikai lehetőségek korlátozottsága volt az egyik fő indoka: az, hogy a kapacitások jobb kihasználása érdekében az egyszer már megjelentetett tartalmat nem szükséges másik szerveren is tárolni, hanem elegendő a nyilvánossághoz közvetített tartalomra link útján hivatkozni.

A linket tartalmazó oldalon a HTML-kódok között szükségszerűen csak a hivatkozott oldal URL-je kerül – az internet-használó számára láthatatlan módon⁶² – többszörözésre.⁶³ De állhat-e szerzői jogi védelem alatt az URL?⁶⁴ Bár a szerzői jogi törvény nem határoz meg minimális terjedelmet a védelemhez, nem valószínű, hogy egy ilyen internetcím eléggé egyéni-eredeti jellegű lenne ahhoz, hogy védett irodalmi műnek minősüljön.⁶⁵ Ennél kevésbé szigorú feltételnek kell megfeleljen a védettséghez a szerzői mű címe, melynek elég „sajátosnak” lennie.⁶⁶ Ha nem is tipikus, elvileg előfordulhat, hogy a hivatkozott oldal URL-jében sajátos műcím szerepel;⁶⁷ ekkor is kérdéses lehet azonban, hogy a szerzői jogi törvény műcímeiket védő szabályát – a jogalkotó feltehető szándékára figyelemmel – alkalmazná-e a bíróság a linkként való többszörözésre is; magunk inkább a szabály ilyen alkalmazhatósága ellen foglalnánk állást.

Nyilvánossághoz közvetítés. Az egyetlen eddig nem vizsgált, az Sztj. által példázóan felsorolt felhasználási cselekmény (nyilvánossághoz közvetítés) vagy generálklauzula alapján történő megítélés kérdése az elmúlt időszakban komoly jelentőségre tett szert; jelenleg ez tekinthető talán a linkekkel kapcsolatos jogi kérdések első számú problémájának, ezért a következő (2.1.3.) pontban önállóan foglalkozunk vele.

E helyütt látszik szükségesnek röviden szólni az Európai Unió sui generis adatbázis-oltalomról szóló irányelvéről⁶⁸, tekintve, hogy a 2001. évi LXXVII. törvénnyel 2002. január 1-jétől a szerzői jogi törvénybe iktatták annak rendelkezéseit.

Az adatbázis irányelv (és törvény) szerint adatbázis bármely tartalmi elemek valamely rendszer vagy módszer szerint elrendezett gyűjteménye, amelynek tartalmi elemeihez – számítástechnikai eszközökkel vagy bármely más módon – egyedileg hozzá lehet férni. A gyűjteményes műnek minősülő adatbázis szerzőjének jogai tekintetében az 1999-es Sztj. megfelelően rendelkezett; újdonságot csak a gyűjteményes műnek nem minősülő, de összeállításában, fenntartásában jelentős ráfordítást igénylő adatbázis védelme (az ún. sui generis jog) jelent. Az ilyen adatbázis előállítójának hozzájárulása szükséges az irányelv szerint ahhoz, hogy adatbázisa tartalmának egészét vagy jelentős részét *a.) kimásolják* (extraction) vagy *b.) újrahasznosítsák* (re-utilization). Szintén tilos az adatbázis jelentéktelen részének engedély nélküli ismételt vagy rendszeres kimásolása, újrahasznosítása, amely sérelmes az adatbázis rendes felhasználására vagy indokolatlanul károsítja az előállító jogos érdekeit.⁶⁹

⁶² A böngészőprogram „View” („Nézet”) menüjének „Source” („Forrás”) parancsa segítségével válik láthatóvá.

⁶³ Ezt megemlíti többek között az említett *Ticketmaster v. tickets.com* eset és *Strowel – Ide: i.m., 68.p., Grosse Ruse: i.m., 4.p. is.*

⁶⁴ Részletes elemzését ld.: *Rob Deans, i.m., 15-17.p.*

⁶⁵ „...a cím – bár esetenként a mű gondolati üzenetének sűrítettje – (például Háború és béke, Eroica) ritkán felel meg a gondolat kifejtés, azaz a mű ismérveinek. (...) A műcímeknél viszonylag szűk az alkotói mozgástér.” A szerzői jogi törvény magyarázata, szerk.: *Gyertyánfy Péter, KJK Budapest, 2000.* (a továbbiakban: Magyarázat), 101.p.

⁶⁶ Sztj. 16.§ (2)

⁶⁷ ld. pl. http://www.mek.iif.hu/porta/szint/human/szepirod/kulfoldi/may_k/winnetou/

⁶⁸ 96/9/EK sz. irányelv

⁶⁹ ld. az 96/9/EK. sz. irányelv 7. cikkelyét

Kérdésünk szokás szerint, hogy vajon ezen felhasználási cselekmények valamelyikét megvalósíthatja-e a belső linkek használata? Nos, mint arra az adatbázis-irányelv átültetését elvégző törvény tervezete is utal, a „kimásolás”⁷⁰ a szerzői jogi „többszörözés”-fogalom párja, tehát amennyiben nem készül másolat egy cselekmény során – és mint láthattuk, a belső linkeknél ilyesmiről nincs szó – a kimásolás nem is valósulhat meg. Ez alól egyetlen kivételt látnánk megalapozottnak: ha egy honlap gyakorlatilag összes belső oldalára link vezet, ez minden így bekapcsolt oldal URL-ének többszörözésével jár, s ez elméletileg jelentheti az adatbázis jelentős részének kimásolását. Ezen kijelentés ellen szól, hogy a honlap mint adatbázis elemei nem maguk az URL-ek, hanem azok az oldalak, amiket ezek a címek pusztán azonosítanak, tehát pusztán az URL-ek többszörözése csak áttételes viszonyban van az adatbázis felhasználásával.

Az „újrhasználtság”⁷¹ fogalma már nagyobb bizonytalanságban hagy minket, az ugyanis az adatbázis jelentős részének terjesztését és bármilyen formában történő nyilvánossághoz közvetítését jelenti. Ezen a téren tehát szintén a következő pont fejtegetései lesznek irányadók: ha a belső linkek használata bizonyos körülmények között egy mű nyilvánossághoz közvetítésének minősülhet, akkor az adatbázis-előállító is felléphet, ha adatbázisának jelentős részét (vagy jelentéktelen részét ismételt és rendszeresen) belső link útján hozzáférhetővé teszik.

2.1.3. Nyilvánossághoz közvetít-e a link?

Érdekes módon ez a kérdés egyszer sem merült fel vegytisztán a külföldi bíróságok előtt; az adott ügyekben ugyanis a sérelmezett linkek jogsértő honlaphoz vezettek, így összekeveredett az a két probléma, hogy felelős-e a linket elhelyező személy az idegen tartalom jogsértő mivoltáért, illetve hogy – a kapcsolt oldal jogsértő jellegétől függetlenül – nyilvánossághoz közvetítésnek minősül-e a link? Míg az első esetben valamilyen járulékos jogsértést, kvázi bűnrészességet keresünk (3. pont), addig a jelen pontban vizsgált második kérdés arra összpontosít: történt-e közvetlen jogsértés? Hogy kissé „provokatívabban” vessük fel a problémát: előfordulhat-e, hogy az egész világhálón egyetlen szolgáltató jogosítja mp3-gyűjteményét, és mindenki más belső linkek útján hivatkozva meg a tartalmat úgy, hogy e linkekre kattintva a felvételek letöltése automatikusan megkezdődik?

A magyar jogirodalom még nem szembesült a kérdéssel, a WIPO internet-szerződésekként ismert két nemzetközi megállapodása⁷² alapján megfogalmazott nyilvánossághoz közvetítési szabály, az Sztj. 26.§ (8) [továbbá 73.§ (1) c.) és 76.§ (1) c.)] azonban mind több országban válik elfogadottá, sőt az Európai Unió legújabb szerzői jogi irányelve⁷³ is ezt a megfogalmazást alkalmazza. Eszerint az adott jogosult kizárólagos joga, hogy művének (teljesítményének) olyan nyilvánossághoz közvetítését engedélyezze, ahol a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét *egyéniileg választhatják meg*. A nemzetközi normán alapuló egységes megfogalmazások miatt viszonylag jól alkalmazhatók a magyar jogra a külföldön született tudományos írások.

Az e témában fellelhető külföldi jogirodalmi vélemények az említett szabály alkalmazhatósága *ellen* foglalnak állást, azaz úgy vélik, hogy a linket elhelyező személy a hivatkozott honlapon található műveket semmilyen körülmények között nem közvetíti nyilvánossághoz. Az elhangzó legfőbb érv az, hogy a kérdéses mű nyilvánossághoz közvetítése a linktől függetlenül is megtörténik, így elvileg enélkül is bárki hozzáférhet a műhöz, tehát a link által nem növekszik annak nyilvánossága.⁷⁴ Az is elhangzik, hogy a linken keresztül való elérhetőség kizárólag a hivatkozott oldal tartalmának elérhetőségétől függ,⁷⁵ a „helyzet kulcsa” ezen oldal üzemeltetőjének kezében van: ha eltávolítja a

⁷⁰ 96/9/EK. sz. irányelv, 7. cikkely, 2. a.) pont

⁷¹ 96/9/EK. sz. irányelv, 7. cikkely, 2. b.) pont

⁷² WIPO Copyright Treaty és WIPO Performances and Phonograms Treaty, az elnevezésekről ld. *Ficsor Mihály*: Copyright for the Digital Era: The WIPO „Internet” Treaties, Columbia VLA Journal of Law & the Arts, Vol.21, Nos. 3-4, Spring-Summer 1997, 197-223.p.

⁷³ 29/2001/EK sz. irányelv a szerzői és szomszédos jogokról az információs társadalomban, 3.cikk

⁷⁴ *Strowel – Ide*: i.m., 70.p.

⁷⁵ *Grosse Ruse*: i.m., 4.p.

tartalmat a link útján felhívott oldalról, a link nem vezet sehova, internetes tolvajnyelven: „meghal”. Mások szerint bizarr eredményre vezetne, ha mind a feltöltés, mind a link alkalmazása egyaránt nyilvánossághoz közvetítene egy oldalt.⁷⁶

Nos, ha nem is állítjuk, hogy egy link nyilvánossághoz közvetít minden, a kapcsolt oldalon található művet, annyit le kell szögeznünk: a fenti érvek meglehetősen gyenge lábakon állnak. Hogy egy analóg példát hozzunk, a sugárzott művek kábelhálózaton történő továbbközvetítése is önálló, engedélyköteles felhasználásnak minősül, annak ellenére, hogy több ilyen adást hagyományos vevőantennával is fogni tudunk (tehát elvileg nem növekszik az elérhető nyilvánosság). A Berni Unió Egyezmény 1948-as, brüsszeli kiegészítésénél az újabb nyilvánosság kritériumának alkalmazhatóságát a „diplomáciai konferencia tudatosan és kétséget kizáróan vetette el”⁷⁷, tehát *az ismételt nyilvános átvitelt abban az esetben is új felhasználásnak tekintette, ha az az előirányzott vételi körzeten túl újabb nyilvánosságot nem ér el, de azt az eredetihez képest más szervezet eszközli*. Tehát a szerzői jogban találunk példát arra nézve, hogy egyszer már nyilvánossághoz közvetített művet egy újabb cselekmény is nyilvánossághoz közvetít annak ellenére, hogy elméletileg ez utóbbi tevékenység nem ér el „újabb nyilvánosságot”. A kábeles továbbközvetítés terén a nemzetközi gyakorlat már több, mint fél évszázada túlhaladt a kérdésen.

Ennél is hosszabb múltra tekint vissza a magyar szerzői jogban annak felismerése, hogy a rádió útján közvetített művek – pl. vendéglőben – hangszóróval történő nyilvános előadása új, engedélyköteles felhasználási cselekménynek minősül.⁷⁸ Annak ellenére alakult így a bírói gyakorlat, hogy a művek elméletileg ebben az esetben sem érnek el új nyilvánosságot: a hangszóróval megszólaltatott műsor hallgatói ugyanis szintén a rádióadás vételi körzetében tartózkodnak. A szerzői jog tehát igen hamar felismerte, hogy az új felhasználási cselekmény megállapíthatóságának nem feltétele az új nyilvánosság elérése.⁷⁹

Önmagában azzal az érveléssel sem tudunk egyetérteni, amely szerint abszurd lenne a hagyományos „feltöltés” tartalomszolgáltatást és a link alkalmazását azonosnak tekinteni. Ugyanis fel sem merül, hogy a kettőt azonosítsuk egymással: mint láthattuk, a link esetében többszörözésről nem lehet szó, a hagyományos tartalomszolgáltatás viszont szükségszerűen tartalmaz egy többszörözési elemet. Így véleményünk szerint nem vezetne abszurd eredményre, ha – kizárólag a nyilvánossághoz közvetítés tekintetében – a két tevékenységet bizonyos feltételek fennforgása esetén azonosan kezelnék. Az előbbi esetben két engedélyköteles felhasználási cselekmény történik: többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés, míg a link esetében legfeljebb kizárólag (újabb) nyilvánossághoz közvetítésről lehet szó.

Az érdemi vizsgálat nélküli elutasítás helyett érdemes tehát részletesebb elemzést folytatni arról, hogy a link útján történő hivatkozás bizonyos körülmények között tekinthető-e nyilvánossághoz közvetítésnek.

De nemcsak véleményünk szerint nem meggyőzőek a jogirodalom érvei; az alábbi három ügyben a bíróságok döntése kimondta, hogy a link bizonyos körülmények között szerzői jogi értelemben felhasználásnak tekinthető.

Az első – és talán legismertebb – ügy, a *Universal City Studios v. Reimerdes* a DVD-lejátszókhöz használt CSS-kód feltörésével kapcsolatban kialakult helyzet egy tényállásáról rendelkezett. Mint

⁷⁶ Deans: i.m., 15.p.

⁷⁷ Boytha György: A médiatörvény és szerzői jogunk, in: Magyar Jog 1996., 456.p.

⁷⁸ Alföldy Dezső: A magyar szerzői jog – különös tekintettel a M. Kir. Kuria gyakorlatára, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, Budapest, 1936., 63.p., ld. pl. M.kir.Kuria P.I. 2763/1931.

⁷⁹ „A rádióműsor hangszórón való nközvetítése a nyilvános előadást az állandó bírói gyakorlat szerint megvalósítja, tehát a szerzői jogról szóló 1921:LIV. törvény szerint ezért jogdíj térítendő.” 25. Á. 38.306/1954. Főv. Bíróság; idézi: Palágyi Róbert: A magyar szerzői jog zsebkönyve, KJK. Budapest, 1959., 297.p., ld. még: Lf.Bír. Áf. II. 22809/1953., Áf. VI. 20.434/1954., P.törv.eln.Tan. 23.916/1954., uo. 65.p.

ismeretes, a filmstúdiók filmjeiket a háztartások számára tipikusan videokazettán terjesztették – és túlnyomórészt így tesznek ma is. Az 1990-es évek elején a nagy stúdiók elkezdtek kutatni a jobb minőséget és hosszabb élettartamot kínáló digitális formátum lehetőségeit. Az így kialakult DVD technológia magával hozott egy újabb problémát: a könnyű – és lényegében minőségcsökkenés nélküli – másolások lehetőségét. A megoldás 1996-ban jelentkezett a CSS (Content Scramble System) képében, amely egyszerre hozzáférés-ellenőrző és másolásmegelőző rendszer. Lényege, hogy a lemez lejátszáshoz egy megfelelően konfigurált DVD-lejátszó szükséges – a Föld különböző területein így valóban különböző bemutatási időpontok lehetségesek – és a lemezekről másolat készítése is lehetetlen.

Mint minden számítástechnikai védelmi eszközre, a CSS kódra is „szemet vetettek” a hacker-ek, s hamarosan egy tizenöt éves norvég fiatalember, Jon Johansen, valamint két társa, akikkel az interneten „találkoztak”, felfejtették a CSS kódolási algoritmusát, s így létrehozták a DeCSS-t. Ez a számítógépes szoftver lehetővé teszi a CSS kóddal védett DVD-lemezek jogosulatlan megnézését, sőt másolását is. A kódot Jon elhelyezte saját honlapján, és az hónapokon belül széles körben elérhetővé, ismertté vált az interneten. 1999 novemberében az ügy alperesének honlapján, a www.2600.com-on is letölthetővé vált a DeCSS szoftver, de a honlap több tucat linket is tartalmazott olyan honlapokra, amelyeken elérhető volt az. A linkek különböző „mélységűek” voltak, azaz voltak, amelyek a másik honlap kezdőoldalára vezettek; voltak, amelyek arra az oldalra, amelyről már közvetlenül a DeCSS-szoftver volt elérhető; és olyanok is akadtak, amelyekre kattintva a szoftver letöltése automatikusan meg is kezdődött.

A felperes filmstúdiók sikeresen kértek ideiglenes intézkedést a bíróságtól, amelynek eredményeként a DeCSS-szoftver további közzétételétől eltiltották a 2600 c. hacker-magazint. A szoftvert e honlapról el is távolították, ám az üzemeltetők ekkor még több olyan linket tettek közzé, amelyek honlapjuk látogatóit a DeCSS-t tartalmazó oldalakra vezették, 2000 júliusában az ilyen linkek száma már az ötszázat is elérte, s ekkor olyan felhívást tettek közzé, amely felszólította az „internet-közösség” tagjait arra, hogy minél többen tegyék elérhetővé a szoftvert.

A bíróság két különböző problémára keresett választ: az egyik, hogy a DeCSS link útján történő elérhetővé tétele vajon szerzői jogilag – mint műszaki intézkedés megkerülése (ld. Szjt. 95.§) – jogsértés-e, a másik, hogy az alperes magatartása „bátorítja”-e a többi honlap üzemeltetőjének jogsértő tevékenységet. A két kérdés vizsgálata nem különül el megfelelően a bíróság határozatában, az alábbi megjegyzések azonban egyértelműen azt jelzik, hogy a belső link bizonyos körülmények között a „hagyományos” internetes felhasználással (feltöltés-nyilvánossághoz közvetítés) azonos megítélés alá esik:

„Ahol az alperesek úgy alkalmaznak linkeket, hogy azokra kattintva az internet-használó automatikusan megkezdje a DeCSS letöltését, nem merülhet fel kétely. Az alperesek ilyenkor gyakorlatilag azonosan cselekednek, mintha maguk vinnék át a DeCSS-kódot használóknak. Lényegében ugyanez igaz az alperesek azon hiperlinkjeivel kapcsolatban, amelyek pusztán DeCSS letöltési lehetőséget és semmilyen más tartalmat nem tartalmazó oldalra vezetnek.”⁸⁰

A DeCSS-ügyben tehát a bíróság úgy látta, hogy ha a belső linket követve automatikusan megkezdődik a letöltés, vagy a hivatkozott oldalról egyetlen útként e letöltés adódik, a belső link használata ugyanúgy ítélandó meg, mint a hagyományos internetes tartalomszolgáltatás.⁸¹ (A fellebbezés során még nem született ítélet.)

⁸⁰ United States District Court, Southern District of New York; Universal City Studios, Inc., et al. v. Shawn C. Reimerdes et al., 00 Civ. 0277 (LAK), <http://eon.law.harvard.edu/openlaw/DVD/NY/trial/opinion.pdf> (2002. április 24.)

⁸¹ Id. *Marvin L Berenson (BMI) – I. Fred Koenigsberg (ASCAP): National Report (USA) 2001, CISAC, CJL/01/324.*

Svédországban egy másik skandináv tinédzser, *Tommy Olsson* okozott fejfájást a jogosultaknak; ezúttal az IFPI (International Federation of the Phonographic Industry, a hangfelvétel-előállítók nemzetközi szervezete) helyi csoportja nyújtott be keresetet. Az ügy azért is érdekes, mert megmutatta, hogy a bíróság hajlandó a kissé elavult 1960-as szerzői jogi törvényt alkalmazni a digitális környezetben is.⁸²

A tényállás viszonylag egyszerűnek tekinthető: *Olsson* honlapján linkek útján tett hozzáférhetővé egyes hangfelvételeket mp3 formátumban, úgy, hogy a linkekre kattintással a fájlok letöltése az internet-használó számára automatikusan megkezdődött. A bíróság szerint linkek alkalmazása ebben az esetben a művek felhasználásának, még hozzá nyilvános előadásnak tekintendő. Ez utóbbi meglepő megállapítás megértéséhez megjegyezzük, hogy több országban ma is a nyilvános előadás fogalma alá szubsumálják pl. a rádiós-televíziós sugárzás jogát, a hagyományos szerzői jogi felfogás ugyanis a többszörözés – terjesztés – nyilvános előadás jogának triumvirátusán alapul, az összes többi nevesített felhasználási cselekmény ezekből alakult ki.

Röviden tehát az ítélet a belső linkek alkalmazását szerzői jogi felhasználásnak tekintette, s ennek megalapozására keresett a törvényben elfogadható jogi alapot. A bíróság azonban továbbítte a gondolatmenetet: az „egzotikus” svéd jog ugyanis a hangfelvételek nyilvános előadását engedélyezési jogból pusztán díjazás iránti igényre fokozza le, valahogy úgy, ahogy a magyar szerzői jog szabályozza az ún. üres kazetta jogdíjat: a felhasználás szerzői jogi engedélykérés nélkül lehetséges, de a jogosultak így keletkező bevételecsökkenését a közös jogkezelő szervezeteken keresztül fizetendő jogdíjjal kompenzálni szükséges. A bíróság így – azzal, hogy a belső linkek használatát nyilvános előadásnak minősítette – egyúttal mentesítette *Olsson* a hangfelvétel-előállítói engedélykérés alól.⁸³

Előfordulhat ugyan, hogy a svéd bíróság azért választotta ezt az utat, hogy végül felmentse a tinédzsert az ellene felhozott vádak alól; nemzetközi kitekintésben mégis az az érdekes, ahogyan – a Magyarországon is használt kifejezéssel élve – nyilvánossághoz közvetítésnek tekintette a belső linkek használatát. Nálunk pedig ez a kijelentés – az említett szabad felhasználási esetkör híján – egyértelműen a jogi felelősség megállapításával járt volna.

Dániában, a *KODA v. Egebjerg* ügyben⁸⁴ szereplő két fiatalember különösen is vonzódott az informatikához, s társaikkal abban versengtek, hogy melyikük saját honlapja lesz a leglátogatottabb. Mindketten hamar rájöttek, hogy a letölthető mp3-ak vonzzák a látogatókat, és belső linkek alkalmazásával honlapjukon keresztül több száz felvétel vált elérhetővé. Törekvésükkel azonban nemcsak társaikat utasították maguk mögé, hiszen három hónap a leglátogatottabb öt svéd honlap közé verekedtek magukat.

Érdekes megjegyezni, hogy az egyik alperes honlapján felhívta látogatói figyelmét arra, hogy a linkek által hozzáférhetővé tett hangfelvételek illegálisak, és kijelentette, hogy ezért semmiféle felelősséget nem vállal. Tanúvallomása szerint egy alkalommal megpróbálta kideríteni, hogy tevékenysége vajon jogsértő-e, még a rendőrségtől is tanácsot kért, de nem kapott megfelelő választ. Nos, ha nem is jó helyre fordult tanácsért, az ítélet valószínűleg a legtöbb jogi szakértőt is meglepte.

A bíróság ugyanis – miután megállapította, hogy az esetben szereplő linkekre kattintva az mp3 fájl letöltése automatikusan megkezdődik, azaz a linkek közvetlen másolási hozzáférést jelentenek a fájlokhoz – úgy találta:

⁸² *Mats Boman – Fredrik Lindblom: Hyper-Linking may be a Criminal Offence*, in: E.I.P.R. 2001.1. 55-57.p., 55.p.

⁸³ *Gunnar Karnell (STIM): National Report (Sweden) 2001, CISAC, CJL/01/296. 2.p.*

⁸⁴ Az ügy háttéréről ld.: *Case Comment – Denmark – Danish High Court Ruling Against Deep Linking to MP3 Filmes V.L.B-1943-99 and V.L.B-2089-99, Jakob Hüttel Larsen, July 2001, <http://64.84.13.71/IPW/articles/ipwc01.htm> (2002. április 24.)*

„más személyek által illegálisan feltöltött zeneszámokhoz vezető belső linkek alkalmazása a szerzői jog szerint független nyilvánossághoz közvetítést valósít meg.”⁸⁵

A hangsúly e mondatban a „független” szón van, mint ezt a bíróság egy későbbi mondatából kiolvashatjuk. Ez ugyanis azt jelenti, hogy a rákattintásra letöltést kínáló linkeket – a kapcsolt fájl jogellenességétől, a link elhelyezőjének jó- vagy rosszhiszeműségétől függetlenül – szerzői jogi értelemben felhasználásnak kell tekinteni.⁸⁶

Mint láthattuk, a fenti három ügy arra a következtetésre jut, hogy a belső link szerzői jogi felhasználást valósíthat meg, ha rákattintással közvetlen letöltési hozzáférést kapunk egy-egy szerzői műhöz. A jogi megítélés bizonytalanságát azonban jól mintázza a következő két eset, amelyeket egyaránt az új *sui generis* adatbázis-oltalom alapján ítélte meg a bíróság. Mind a német *Stepstone v. Ofir*⁸⁷, mind a francia *Cadres onLine v. Keljob* ügyben álláshirdetésekre mutató belső linkek jelentettek problémát.

A Stepstone nevű online álláshirdető szolgáltató Ofir elnevezésű versenytársa ellen azért indított eljárást, mert annak honlapján keresztül belső linkek útján közvetlenül el lehetett jutni a Stepstone álláshirdetéseinek szövegéhez – az Ofir így próbálta növelni az általa közölt álláshirdetések számát.⁸⁸ A felperes az új *sui generis* adatbázis-jogot alkalmazta keresetében – sikerrel, mivel a bíróság úgy látta, hogy az alperes az adatbázis jelentős részét jogellenesen használta fel.

A *Cadres onLine v. Keljob* francia ügyben az ideiglenes intézkedéssel kapcsolatban másodfokon is döntés született. Az ügy itt is álláshirdetésekkel kapcsolatos, a tényállás lényegileg azonos az előző esettel, s a felperes itt is az új európai *sui generis* adatbázis-védelmet látta megfelelő eszköznek jogai érvényesítése során. A bíróság elsőfokon a felpereseknek adott igazat, eltiltva a Keljob-ot a belső linkek használatától. 2001 májusában a másodfokú bíróság mégis pontosan ellenkező döntést hozott: úgy látta, hogy a Keljob nem többszörözi a Cadres adatbázisát, hanem pusztán időről időre kereséseket végez benne, s ezzel nem végez tiltott cselekményt.⁸⁹

Nyilvánossághoz közvetít-e a link? A feltett kérdésre mintegy negatív megközelítésként véleményünk szerint elmondható, hogy semmiképpen nem lehet a célzott honlap hivatkozott oldalától eltérő másik oldalán elhelyezett mű tekintetében nyilvánossághoz közvetítésnek tekinteni a linket. Ebben az esetben ugyanis a cselekvő szándéka nem feltétlenül terjed ki a honlapon található egyes művek hozzáférhetővé tételére, hanem pusztán egyfajta figyelemfelhívásra, a honlap megismertetésére. S bár az Szjt. szankciónak túlnyomó része objektív alapú, tehát vétkességtől független, nyilvánvalóan abszurd eredményre vezetne, ha olyan művek nyilvánossághoz közvetítését végezné a linket alkalmazó személy, amelyről tudomása sincsen.

Ezért úgy véljük – és ebben a nemzetközi gyakorlat fenti esetei is megerősítenek – hogy *szerzői jogilag nyilvánossághoz közvetítésnek legfeljebb azon belső linkek használatát tekinthetjük, amelyekre kattintva szerzői mű letöltése kezdődik meg, vagy egyetlen lehetőségként egy szerzői mű letöltése jelentkezik az internet-használó számára* (a továbbiakban: *közvetlen belső link*).

Mint a KODA dán ügyében kijelentette a bíróság, ha a linkre kattintva megkezdődik a letöltés, az internet-használó számára alig van különbség ahhoz képest, mint ha a jogsértő fájlok ténylegesen ugyanazon a honlapon lennének: a letöltés előtt és után a kiinduló oldalt nézi, és pusztán a letöltés

⁸⁵ Judgement of the Western High Court (nem hivatalos angol fordítás), 20 April 2001, V.L.B-1943-99, V.L.V-2089-99, [http://www.koda.dk/usr/koda/kodaweb.nsf/filer/deep-linking-verdict/\\$file/deep+linking+verdict.pdf](http://www.koda.dk/usr/koda/kodaweb.nsf/filer/deep-linking-verdict/$file/deep+linking+verdict.pdf) (2002. április 24.)

⁸⁶ Érdemes megjegyezni, hogy bár – nem éppen szimpatikus módon – ismét tizenéves alperest „találtak” a jogosultak, végül a 100-100 ezer dán koronás végrehajtható igényüket nem érvényesítették, ezzel is igazolva, hogy precedens értékű ítéletet és nem az adott ügyben felmerülő sérelmük kielégítését keresték.

⁸⁷ LG Köln, 28 O 692/00, 28.02.2001

⁸⁸ *Madeline Bennett*: Euro Copyright law used to block link to Web site, January 22, 2001, Yahoo News UK, <http://uk.news.yahoo.com/010122/152/axbg4.html> (2001. április 11.)

⁸⁹ SA Keljob v. SNC Havas Numérique & SA Cadres onLine, in: BNA World Internet Law Report, 08/01, 15.p.

időtartama alatt látható a hivatkozott fájl URL-je. Nos, ha nem is perdöntő, hogy az átlagos internet-használóban milyen benyomás keletkezik, a bíróságot bizonyára befolyásolja a bizonyítékok szabad mérlegelése körében az, hogy a link útján történő hozzáférhetővé tétel mennyiben „hasonlít” a hagyományos on-demand nyilvánosságához közvetítésre.

Az említett WIPO-megfogalmazású nyilvánosságához közvetítési szabály ráadásul minden gond nélkül alkalmazhatónak látszik a kérdésre: hiszen az ilyen *közvetlen belső link* esetében a műveket vezető útján úgy teszik a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg.

Ugyanakkor azt is el kell mondanunk, hogy e szerzői jogi következtetés hátrányosan érintheti az internet egészének működését. Amennyiben ugyanis az irodalmi művekre (tanulmányokra, újságcikkekre) is alkalmazni próbáljuk azt a következtetést, hogy a közvetlen belső linkek nyilvánosságához közvetítésnek tekinthetők, az összes internetes tudományos kutatás, publikáció alól kihúzzuk a talajt. Egyet kell értenünk azzal a megállapítással, hogy „ötletek összehasonlítása és ütköztetése online környezetben pontos oldalakra (sőt azon belül pontos helyekre) vezető hiperlinkek útján történik”.⁹⁰ Ugyanis természetes, hogy ha valaki interneten is megjelent tanulmányában a New York Times egy archív cikkére hivatkozik, akkor nem a www.nytimes.com-ra vezet a hiperlink (ahonnan esetleg a konkrét cikket megtalálni az óriási archívum miatt igen nehéz), hanem arra a konkrét belső oldalra, amelyen a cikk található. Vajon a tanulmány nyilvánosságához közvetíti ezt az írást? Aki egy témában forráskutatást végez, mind gyakrabban találkozik olyan honlapokkal,⁹¹ amelyek egy-egy kérdéscsoporttal kapcsolatban összegyűjtik az interneten fellelhető anyagokat, és egyúttal ezen tartalmakhoz el is vezetnek – természetesen közvetlen belső linkek útján, azaz a linkekre kattintva máris a keresett tanulmányt látjuk. Vajon az összes ilyen linkgyűjtemény engedélykérésre, jogdíjfizetésre lenne kötelezett? Ráadásul a keresőmotorok (search engine) találati listája is szoftver által generált belső linkeket tartalmaz, s ezek nélkül az internet nyilvánvalóan működésképtelen lenne. Vajon elképzelhető-e, hogy a keresőmotor üzemeltetője szerzői jogi értelemben felhasználónak minősül?⁹²

Tehát: nyilvánosságához közvetít a link? Erős érvek találhatók mind a két oldalon, s jelenleg nem látszik kikristályosodni olyan megoldás, amely az imént felvetett ésszerű kérdésekre és a hangfelvételek, szoftverek link útján történő – álságosan a felelősség kizárását hangsúlyozó – hozzáférhetővé tételére egyaránt megoldást jelentenek.

A jogalkotást bevonó megoldást jelentene, ha *a.*) a közvetlen belső linkeket külön norma létrehozatala nélkül nyilvánosságához közvetítésnek tekintenénk, de *b.*) a szerzői jog jelenlegi oktatási, tudományos ismeretterjesztési célú, illetve napi tudósítási szabad felhasználási esetkőre kibővülne úgy, hogy az ilyen célú linkek ne essenek engedélykérési, díjfizetési kötelezettség alá. (Jelenleg ugyanis a szerzői jogi törvényben nincs nyilvánosságához közvetítés alól mentesítő szabad felhasználási esetkör.) Egy ilyen szabály nem akadályozná a tudományos, ismeretterjesztő tájékozódást az interneten: az egyes cikkek, tanulmányok gond nélkül alkalmazhatnák a linkeket hivatkozásképpen, míg a hangfelvételek, filmek, szoftverek esetében a közvetlen belső linkek nem jelentenének mentesülést az engedélykérés, díjfizetés alól. Erre a megoldásra egyébként lehetőséget ad az Európai Unió legújabb szerzői jogi irányelve is.⁹³

⁹⁰ *Bradley J. Hillis: Thinking About Linking*, i.m.

⁹¹ Ilyen pl. a hiperlinkek jogi kérdéseivel foglalkozó oldal, a *The Link Controversy Page* – szerk.: *Stefan Bechtold*, <http://www.jura.uni-tuebingen/~sbs1/lcp> (2002. április 24.)

⁹² Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény 11.§-a alapján az „információk megtalálását elősegítő segédeszközöket”, azaz elsősorban a keresőmotorokat működtető szolgáltatók (további feltételek megléte esetén) nem felelnek az információ ilyen módon történő hozzáférhetővé tételével okozott kárért.

⁹³ Id. 29/2001.EK.sz. irányelv, 5. cikk, (3) a.) c.) d.) pontok

Felvetődik természetesen a nemzetközi úton történő rendezés is, sőt, valószínűleg ez lehet a legkielégítőbb megoldás, tekintettel az internet határokon átnyúló jellegére. Egy ilyen nemzetközi jogalkotásnak színtere lehetne a közeljövőben a WTO TRIPS megállapodásának kiegészítése; a hiperlinkek bizonyos feltételek mellett nyilvánossághoz közvetítésnek minősítését az érintett gazdasági érdekek mérlegelésével lehet megtenni. Így előfordulhatna, hogy a nemzetközi közösség a hangfelvételek, filmek, szoftverek tekintetében a közvetlen belső linkeket kifejezetten is a nyilvánossághoz közvetítés egy fajtájának tekintené (akár kifejezett normaszöveggel, akár egyeztetett nyilatkozással), más esetekben azonban erre nem kerülne sor. Ugyan jogszabály-szerkesztési szempontból nem optimális ez a megoldás, de a szerzői jogban jelenleg is sok speciális szabály található e két műtípus tekintetében, a rendszer tehát nem szenvedne csorbát.

Addig is elképzelhető, sőt bátorítandó, hogy a bíróságok a jelenlegi jogszabályi háttér alapján alakítanak ki bírói gyakorlatot, és ennek során az alapján döntenek el a kérdést, hogy az adott link mennyire hasonlít a hagyományos on-demand nyilvánossághoz közvetítéshez; a hangfelvételek, filmek és szoftverek jogosultjai ebben az esetben is megfelelő megoldást kapnának, tekintve, hogy esetükben az átlagos internet-használó számára alig van különbség a közvetlen belső linket alkalmazó vagy a feltöltéses tartalomszolgáltatás között.

2.1.4. Összefoglalóul

A belső linkek kérdésében született döntések nemzetközi szinten nagy vihart kavartak, de véleményünk szerint csak egy-két ügyben volt jogos az internet sorsát féltő aggodalom. A versenyjogi megítélésnél csak versenytársak között és csak valóban tisztességtelen magatartások tiltására lehet számítani, a szerzői jog pedig a belső linkek jó részét vitán felül nem nyilvánítja felhasználási cselekménynek. A közvetlen belső linkek kérdése rengeteg kérdést vet fel; a magunk részéről méltányosnak tartanánk, ha abban a kérdésben, hogy ezek nyilvánossághoz közvetítést valósítanak-e meg, a hagyományos on-demand felhasználáshoz való hasonlóságuk-különbözőségük alapján a joggyakorlat foglalna állást.

2.2. Kerettechnika (Framing)

2.2.1. Nemzetközi esetjog

A kerettechnika alkalmazásával kapcsolatos nemzetközileg legismertebb esetben, a *Washington Post v. Total News* ügyben egy olyan internetes híroldal (www.totalnews.com) került az érdeklődés középpontjába, amely rengeteg különböző híroldalhoz vezető linket tartalmazott; ezen linkekre kattintva a látogató a hivatkozott oldalakat a Total News keretében láthatta, és a böngésző címsorában is a Total News URL-je jelent meg. A Total News ezzel a technikával a felperesek honlapjának hirdetései és felperesek védjegye (logója) helyett a saját hirdetéseit és saját védjegyét jelenítette meg.

A Washington Post és hat másik társaság szerzői jogi és lényegében versenyjogi igények alapján lépett fel a News ellen; véleményük szerint az alperes tevékenysége „a szerzői jogi kalózkodás internetes megfelelője”.⁹⁴ Legfőbb érvük az volt, hogy a Total News nem szolgáltatott semmilyen saját tartalmat, hanem egyszerűen „újrapublikálta” a felperesek cikkeit egy „parazita” oldalon, hogy ezzel látogatókat és hirdetőköt vonzzon magához; a felperesek szerint a kerettechnika alkalmazásával a látogatókban az a képzet keletkezhetett, hogy a két fél üzleti kapcsolatban áll egymással. A szerzői jogi igény alapját az képezte, hogy a Total News a felperesek szerint engedély nélkül „adta ki” (vagy közvetítette nyilvánosságához) újból a sérelmezett cikkeket.⁹⁵

Az eset 1997 júniusában végül megegyezéssel zárult; ebben a Total News vállalta, hogy a továbbiakban tartózkodik attól, hogy a jövőben kerettechnika segítségével hivatkozzon felperesek

⁹⁴ *Strowel – Ide: i.m., 96.p.*

⁹⁵ *Kuester – Nieves: Hyperlinks, III. B.*

oldalaira; ez azt sugallja, hogy alappal tarthatott attól, hogy felperesek több lábon álló keresetének legalább egy érvét elfogadta volna a bíróság. Ugyanakkor a Total News honlapján továbbra is kerettechnikát alkalmaznak azokkal szemben, akik nem voltak részesei ennek a megállapodásnak; ez viszont egyértelműen jelzi, hogy a Total News nem érzi úgy, hogy bármi „rosszat” tenne...⁹⁶

A *Futuredontics v. Applied Anagramics* ügyben⁹⁷ a felperes azt próbálta bebizonyítani, hogy az alperes a kerettechnika alkalmazásával szerzői jogsértést követett el, mivel engedély nélkül dolgozott át egy szerzői jogi védelem alatt álló művet. Ennek alátámasztására azt az – amerikai irodalomban gyakran emlegetett – precedenst⁹⁸ hozta fel, amely szerint képzőművészeti alkotások kerámiaacsempére kopírozása a mű átdolgozásának minősül. A bíróság az ideiglenes intézkedés iránti kérelmet elutasította azzal, hogy a felperes nem tudta megfelelően valószínűsíteni az alperes magatartásának jogsértő mivoltát.

A konkrét ügyben szintén nem hozott érdemleges eredményt a *Hard Rock Café v. Morton* ügy sem,⁹⁹ amelyben a bíróság egy, a két fél között korábban kötött szerződést talált online környezetben is alkalmazhatónak, így szerződésszegésre alapította a kerettechnika alkalmazásának jogellenességét. Az esetben eljáró bíróság ugyanakkor – bár nem volt feladata – határozottan állást foglalt amellett, hogy a kerettechnika alkalmazása a hivatkozott honlap, mint szerzői mű átdolgozását eredményezi.¹⁰⁰

Európában is megjelentek a kerettechnika alkalmazásával kapcsolatos esetek; ezek esetében rendszerint még csak az ideiglenes intézkedés tárgyában hozott határozatok születtek meg. A német *weyhe-aktuell.de v. weyhe-online.de* ügyben¹⁰¹ például versenyjogi alapon tiltotta el a bíróság az alperest a kerettechnika (sőt, a belső linkek) használatától, kimondva, hogy az internethasználóban az a téves benyomás keletkezhetett, hogy a felperes oldala az alperesek oldalának részét képezi.

A holland *KPN v. XSO* ügyben¹⁰² a már említett új európai uniós adatbázis-jogot alkalmazta a bíróság. Arra a következtetésre jutott, hogy a kerettechnika alkalmazása során másolat nem keletkezik, így *kimásolás* nem állapítható meg, viszont a KPN telefonszám-adatbázisa jelentéktelen részének ismételt és rendszeres, tehát engedélyköteles *újrahasznosítása* megtörtént, ezért eltiltotta az alperest a kerettechnika további alkalmazásától.

A *Roche Lexikon v. Medizin Forum* esetben¹⁰³ az eljáró német bíróság a kerettechnika alkalmazásakor a hivatkozott oldal szerkesztője szerzői jogának sérelmét állapította meg, még hozzá a többszöröségi jog megsértése alapján.

⁹⁶ Az ügy egy érdekessége, hogy a felperesek nem a hiperlinkek alkalmazását sérelmezték, hanem azt, ahogyan a Total News ezt megette; így az egyezség alapján a Total News továbbra is alkalmaz hiperlinkeket a felperesek honlapjaira, azonban ezt úgy teszi, hogy a látogatók megtévesztése gyanújának árnyéka sem vetődhet rá.

⁹⁷ A bíróság ideiglenes intézkedés tárgyában hozott határozata hozzáférhető:
<http://eon.law.harvard.edu/property/metatags/1998futu.html> (2002. április 24.)

⁹⁸ *Mirage Editions v. Albuquerque*, idézi: *Raymond Chan*, *Internet Framing: Complement or Hijack?*, 5 Mich. Telecomm. Tech. L. Rev. 143 (1999), <http://www.mtlr.org/volfive/chan.html> (2002. április 24.)

⁹⁹ *Hard Rock Café International (USA) Inc. v. Morton, et al.*, 1999 U.S. Dist. Lexis 8340 (S.D.N.Y. June 1, 1999) ismerteti: *Martin H. Samson: Framing/Trademark*, hozzáférhető: <http://www.phillipsnizer.com/int-art161.htm>, (2002. április 24.)

¹⁰⁰ „Habar nem szerzői jogi esetről van szó, nyilvánvaló a jelenlegi és korábbi esetekből, hogy a framing megváltoztatja a bekeretezett honlapot, átalakítja azt, újracsomagolja a szerző szándékától eltérően...” idézi: Greg Lisby, *Framing as an Unauthorized Derivative Work: Re-conceptualizing Traditional Approaches to Defining Copyright Infringement*, 1999., <http://gsulaw.gsu.edu/lawand/papers/fa99/lisby> (2002. április 24.)

¹⁰¹ OLG Celle, 13 U 38/99, 1999. május 12., ismerteti: *Dieter Paemen: Hyperlinking Liability in Europe: Precedent and Future*, in: *World Intellectual Property Report*, September 2001, Vol. 15, No. 9., 25.p.

¹⁰² *Strowel – Ide: i.m.*, 90-92.p.

¹⁰³ [2001] E.I.P.R. Issue 7 News Section: National Reports, N-106.p.; másodfokú eljárás: 3 U 247/00, 22. Februar 2001, http://www.netlaw.de/urteile/olghh_6.htm (2002. április 24.)

Az ellentétes eredményre vezető *bau-markt.de v. baumarkt.de* ügy során a bíróság megállapította, hogy a felperes adatbázisa nem felel meg a sui generis adatbázis-védelem feltételeinek, mivel összeállítása nem igényelt „jelentős ráfordítást”. Az eljáró tanács a továbbiakban úgy látta, hogy versenyjogi sérelem sem áll fenn, mivel „aki honlapot helyez el az interneten, számolnia kell a linkekkel, és alapvetően egyetért azokkal.”¹⁰⁴

Bár a különböző országok joggyakorlata ebben a témában sem tekinthető egységesnek, a döntések sokkal inkább mutatnak egy irányba, mint azt a belső linkekkel kapcsolatos kérdéseknél láttuk. Ez azért is különösen érdekes, mert bár egyetlen ügyben sem látunk azonos megközelítésmódot, a bíróságok rendszerint mégis elmarasztaló ítéleteket hoznak. A magyar jogi választ ezúttal is a versenyjog és a szerzői jog terén keressük.

2.2.2. A magyar jog szerint

a) versenyjog

A téma a belső linkekhez hasonlóan a tisztességtelen verseny általános tilalmának fejezeti generálklauzulájának (Tpvt. 2.§), illetve a fogyasztó megtévesztése tilalmának (Tpvt. III. fejezet) alkalmazhatóságát veti fel. Az eljáró bíróság, illetve versenytanács előtt felmerülő kérdés ezek alapján az lehetne, hogy tisztességtelen gazdasági tevékenységnek minősül-e, illetve megtévesztésre alkalmas-e a kerettechnika alkalmazása.¹⁰⁵

A kerettechnikával hivatkozott oldal gazdája ugyanazon érveket tudja felhozni, mint a belső linkekkel foglalkozó részben említett hipotetikus ügy felperese: hogy az alperes kihasználja erőfeszítéseit saját bevétel szerzésére, a reklámokat nemegyszer sajátjaival fedve el; hogy a kerettechnika segítségével alperes azt a benyomást keltette, hogy a két cég üzleti kapcsolatban áll egymással. Azt is sérelmezhetné, hogy a honlapja forrásának elrejtésével az internethasználókat megtévesztve sajátjaként tüntette fel az oldalt.

Bár az érvek alapja ugyanaz, mint a belső linkeknél, az egyes érvek súlya sokkal nagyobb. Hiszen míg a belső linkeknél a reklámbevétel-kiesés csak közvetetten állapítható meg, addig itt – az esetek túlnyomó részében – a hivatkozott oldal reklámcsíkjait (bannereit) ténylegesen elfedi a hivatkozó oldal kerete, sokszor saját reklámcsíkokkal. Míg belső linkek esetén a két érintett cég üzleti kapcsolatát egy átlagos internethasználó nem tételezi fel, addig a kerettechnika alkalmazásakor a látogató sokszor azzal sincs tisztában, hogy másik honlapról származnak az információk. Végül pedig: ha észleli is, hogy eltérő honlapról van szó, annak elérhetőségét nem ismeri, így pl. ún. „könyvjelzővel” (bookmark) nem tudja eltárolni azt böngészőjében, hogy később egyetlen kattintással visszatérjen, hanem újból és újból a hivatkozó oldalon keresztül tudja csak megközelíteni azt (feltéve, hogy nem találja meg más úton, pl. valamilyen internetes keresőprogram segítségével). A forrás elrejtése így már az internethasználó megtévesztését is jelentheti.

A felhozható ellenérvek is hasonlóak a belső linkeknél látottakhoz, de sokkal gyengébbnek tűnnek a jól megalapozott igényekkel szemben. Mert amíg előadható, hogy a link talán az internet leglényegesebb jellegzetességének tekinthető (akkor is, ha az üzleti honlapok esetében korántsem tekinthető „gazdasági életben kialakult szokásnak”, ld. 2.1. pont), addig a kerettechnika alkalmazása – különösen a kereskedelmi honlapok esetén – egyáltalán nem tekinthető az internet szükségszerű velejárójának. Azon érv, mely szerint a honlap gazdája az internetes közléssel egyidejűleg mintegy ráutaló magatartással a hiperlinkek alkalmazásához is hozzájárult, szintén gyengébb lábakon áll a kerettechnika esetében. A legtöbb szerző véleménye szerint ha létezik is a honlap hozzáférhetővé tételével, mint ráutaló magatartással adott engedély („implied licence”), az csak a felszíni, esetleg belső linkekre vonatkozik, de nem jelent automatikus hozzájárulást a kerettechnika alkalmazására

¹⁰⁴ OLG Düsseldorf, 1999. június 29., ismerteti: *Paemen*: i.m., 28.p.

¹⁰⁵ Ez utóbbi körben a gazdasági reklámtevékenységről szóló 1997. évi LVIII. törvény összehasonlító reklámokra vonatkozó rendelkezései [7/A.§]is alkalmazhatók lehetnek.

is.¹⁰⁶ Azon érv, hogy a látogatók jobb információszolgáltatása érdekében cselekszik a link elhelyezője, szintén csak belső linkek használata esetén fogadható el, a kerettechnika az internethasználó számára csak nagyon ritkán jelent könnyebbséget, sokkal inkább szolgálja a kerettechnikát alkalmazó szolgáltató érdekeit.

Versenyjogi következtetésünk ezúttal is kiábrándítónak látszik: csak az eset összes körülményének mérlegelésével lehet döntést hozni. Ám a Versenyjogi Liga 2000. évi ajánlásai ezúttal is segíthetnek abban a kérdésben, mely magatartások tekinthetők a kereskedelemben tisztességesnek. A belső linkeknél már említett általános tisztességességi követelmény mellett a kerettechnikáról szólva az ajánlás kimondja:

„[h]a a keretek alkalmazására harmadik fél információjának megjelenítése céljából kerül sor, akkor az információ valódi eredetét világosan és félreérthetetlenül fel kell tüntetni. Az sem elegendő, ha csupán a harmadik fél URL címe jelenik meg az URL rovatban. Harmadik személy információjának használatát közvetlenül az ilyen információra mutató hivatkozásnak vagy közvetlenül a hivatkozással összefüggésben a keretnek jeleznie kell. Sem magának a hivatkozásnak, sem a keret felépítésének nem szabad mást sugallnia.”¹⁰⁷

A fentiek alapján úgy tűnik, hogy a versenyjogi szabályozásra alapítva sokkal nagyobb az esély sikeres igényérvényesítésre a kerettechnika alkalmazása esetén, mint a belső linkeknél. Végetetül azonban szükségesnek látjuk annak ismételt hangsúlyozását, hogy a versenyjog szabályaira alapított igényérvényesítés kizárólag a valóban tisztességtelen magatartások elleni fellépéseket érintheti és kizárólag versenytársak között merülhet fel, nem jelentheti tehát a kerettechnika alkalmazásának teljes tiltását.

b.) szerzői jog

Míg a versenyjogi kérdések lényegében azonosak a belső linkek kérdéseivel – legfeljebb a hangsúlyok esnek máshova –, addig a szerzői jogi megközelítés lényegesen eltérő, hiszen itt a mű egységének védelme, a névjog sérelme is felmerülhet.

A továbblépés előtt szükséges röviden szót ejteni arról az általános megjegyzésről, amely szerint a honlapja szerkesztésekor kerettechnikát alkalmazó fél nem minősülhet közvetlenül jogsértőnek, hiszen a kép az internethasználó gépén „áll össze”. Ezen azt értik az ezt hangoztatók¹⁰⁸, hogy a kerettechnikát alkalmazó szolgáltató szerverén soha nem valósul meg az idegen tartalom saját keretbe ágyazása, mivel – tudjuk – a hivatkozott oldalak nála nem kerülnek többszörözésre, így keret használata esetén sem rajta keresztül érkeznek a külső honlap adatai az internethasználók számítógépére; ehelyett a böngészőprogram az, ami egyidejűleg két különböző szerverről tölti le az adatokat, így a kerettechnikát alkalmazó szolgáltató nem minősülhet közvetlenül jogsértőnek. Ezzel a megállapítással nem értünk egyet: a böngésző-program ugyanis a keretet a szolgáltató honlapjának utasításai szerint, az internethasználó beavatkozása nélkül alkalmazza, tehát az esetleges jogsértést nem a végfelhasználó, hanem az a szolgáltató követi el, aki olyan honlapot tervez, amely a kerettechnika alkalmazására utasítja a böngészőket.¹⁰⁹

¹⁰⁶ Id. pl. *Strowel – Ide: i.m.*, 32-34.p., *Sableman: Link Law, C.2., Ignacio Garrote Fernández-Díez: The Linking Law of the World Wide Web, III. Frames*, <http://www.uam.es/centros/derecho/publicaciones/pe/english.html>, (2002. április 24.)

¹⁰⁷ Versenyfelügyeleti Értesítő, 2001. évi 6. sz., 241.p.

¹⁰⁸ Pl. *Maureen A. O'Rourke: Legal Issues on the Internet – Hyperlinking and Framing*, April 1998, <http://www.dlib.org/dlib/april98/04orourke.html> (2002. április 24.)

¹⁰⁹ Id. pl. *Raymond Chan: Internet Framing: Complement or Hijack?*, May 19, 1999, 5 Mich Telecomm. Tech. L. Rev. 143., V.D.pont

Mivel a framing esetében igen gyakran a forrás vagy szerző beazonosítását szolgáló eredeti keretek helyett jelennek meg a böngészőben a kerettechnikát alkalmazó szolgáltató saját keretei, sőt, leggyakrabban a hivatkozott oldal URL-je sem látható, felmerül a *névfeltüntetés jog sérelme*. Igaz ugyan, hogy az általában nem a természetes személy szerző neve válik így megismerhetetlenné, de a szerzői jogi törvény kommentárja szerint „a szerző maga döntheti el, hogy művéből kitűnjön-e a személyével való kapcsolat, hogy igenlő esetben milyen név jelenjék meg (...) és milyen módon”.¹¹⁰ Továbbá az Szjt. 106.§ alapján ahol a törvény szerzőt említ, azon megfelelően a szerzői jog más jogosultját is érteni kell. Így „szerző” lehet az Szjt.-ben olyan természetes vagy jogi személy is, aki (amely) szerződéssel vagy a törvény erejénél fogva megszerezte a műre vonatkozó vagyoni jogokat (pl. filmelőállító, reklámozás céljára készített művek megrendelője).

A fentiek alapján akár a honlap arculattervezőjének (designerének)¹¹¹, akár a honlapon tartalomként szereplő mű szerzőjének, akár a honlap szerkesztőjének névfeltüntetés jogi sérelme. Ilyen esetek tekintetében a hatályos jogszabályok alapján is méltányos bírói gyakorlat alakulhat ki. Általánosságban annyi elmondható, hogy a névfeltüntetés jogi alapján sikeresen csak akkor támadható a kerettechnikát alkalmazó honlap gazdája, ha *kifejezetten* a keret alkalmazása miatt válik a magánszemély szerző szerzői minősége megismerhetetlenné.

A névfeltüntetés jogi sérelme mellett egy új – a WIPO „Internet-egyezményei” alapján megfogalmazott – szabály alkalmazhatósága is felmerül: a jogkezelési adatok védelme (Szjt. 96.§). Eszerint a szerzői jog megsértésének következményeit kell alkalmazni többek között a jogkezelési adat jogosulatlan eltávolítására vagy megváltoztatására, ahol jogkezelési adatnak tekintendő a jogosultaktól származó *minden olyan adat, amely a művet, a szerzőt vagy a műre vonatkozó jogok más jogosultját azonosítja, vagy a felhasználás feltételeiről tájékoztat, ideértve az ilyen adatokat megjelenítő számokat vagy jelzéseket is*. A definíció gond nélkül alkalmazhatónak látszik arra az eredeti keretre, amely az új, „kéretlen” keret által elfedésre kerül, de a szabály alapján védett jogkezelési adatnak minősülhet akár az URL is, amelynek eltávolítása a kerettechnika alkalmazásakor gyakorlatilag minden esetben megtörténik.

A magyar szerzői jogban *a mű megváltoztatása* két esetben jelent szerzői jogilag releváns cselekményt: ha az személyhez fűződő jogokat érintve a mű egységét sérti (Szjt. 13.§), illetve ha annak eredményeképpen az eredeti műből származó más mű jön létre (Szjt. 29.§). Az utóbbi esetben átdolgozásról, előbbi esetben pedig torzításról, megcsonkításról, vagy más, a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes megváltoztatásról, megcsonkításról van szó.

E *személyhez fűződő jogi sérelem* (Szjt. 13.§) megállapítása „műtípusonként, felhasználási módokként” eltérően történik; „képzőművészeti alkotások eltorzítása, csonkítása lehet (...) a formátum vagy a nagyság megváltoztatása”.¹¹² A honlap arculata – amely sok esetben képzőművészeti alkotásnak minősül – vagy a honlap tartalmaként megjelenő más ilyen alkotás tekintetében a *kerettechnika* eredményezhet torzítást, ez a hatályos jogszabályok alapján aggálytalanul eldönthető konkrét esetekben is. Természetesen elsősorban abban a két esetben kerülhet sor az Szjt. 13.§ alkalmazására, ha a hivatkozott oldal nem látható a maga teljességében, illetve ha a keret, mint a mű új „környezete” sérelmes a szerző hírnevére vagy becsületére.¹¹³

Abban a kérdésben, hogy a honlap egésze, mint gyűjteményes mű torzításának minősül-e a kerettechnika alkalmazása, és ezzel a *szerkesztő* személyhez fűződő joga sérül-e, csak a kialakuló

¹¹⁰ A szerzői jogi törvény magyarázata, szerk.: Gyertyánfy Péter, KJK Budapest, 2000., 80.p.

¹¹¹ Az arculatterv a szerzői jogi törvény 1.§ (2) bekezdés h) pontja szerinti vizuális műként állhat védelem alatt. A jogirodalom szerint „vonalak, formák, színek bármilyen egyéni, eredeti megoldása, csoportosítása létrehozhatja a képzőművészeti alkotást”. (A szerzői jogi törvény magyarázata, szerk.: Gyertyánfy Péter, KJK Budapest, 2000.,322.p.)

¹¹² A szerzői jogi törvény magyarázata, szerk.: Gyertyánfy Péter, KJK Budapest, 2000., 87-88.p.

¹¹³ Strowel – Ide: i.m., 82.p.

gyakorlat nyújthat segítséget. Ha a hivatkozott honlap egésze alapvetően eltérően jelenik meg,¹¹⁴ annak „megközelítésben” is alapvető változások történnek, akkor alappal képviselhető álláspont lehet az, hogy a hivatkozott honlap szerkesztője megtilthatja honlapjának kerettechnikával történő hivatkozását.

Az *átdolgozás* (Sztj. 29.§), mint engedélyköteles felhasználási cselekmény tipikusan nem valósul meg a kerettechnika alkalmazása során; erre ugyanis csak akkor kerülhetne sor, ha a megváltoztatás során új mű jönne létre, s ehhez arra volna szükség, hogy a hivatkozott oldal az új kerettel együtt egyéni, eredeti alkotásnak minősüljön. Ez elméletileg ugyan előfordulhat, de a gyakorlatban nagyon kevés e feltételnek megfelelő keretet alkalmazó honlap található, ha létezik egyáltalán ilyen.

2.3. *Beágyazott linkek (Embedded, inline vagy IMG link)*

A beágyazott linkek terén alig található jogeset nemzetközi kitekintésben. Ennek valószínűleg az az oka, hogy mind a szak-, mind a jogirodalom terén nagyrészt azonos állásponton vannak az egyes szerzők. E linkek által hivatkozott tartalmakat a már említett Berners-Lee szerint is úgy kell tekinteni, mint amelyek az adott dokumentum részét képezik.¹¹⁵ Véleményünk szerint ennek megfelelően alakul ezek jogi megítélése is: ha tehát egy link a látogató külön beavatkozása nélkül lép működésbe, (ráadásul úgy, hogy az adott elem idegen volta sem derül ki az átlagos internethasználó számára) akkor azt az elemet minden szempontból úgy kell tekinteni, mintha az valóban az oldal integráns részét képezné.

Az első, beágyazott linkkel kapcsolatos, 1996-os *Dilbert Hack Page*¹¹⁶-eset soha nem jutott bírósági szakba, mivel a linket alkalmazó egyetemista a felszólításra – némi morfondírozás után – eltávolította a kérdéses linkeket. A fiatalember nagy rajongója volt a népszerű, Dilbert nevű képregényfigurának. A képregények szerzői jogtulajdonosa, a United Feature Syndicate fenntartott ugyan egy hivatalos Dilbert honlapot,¹¹⁷ de Dan Wallach – az egyetemista – azzal több szempontból elégedetlen volt, s mivel úgy gondolta: kedvenc képregényhőse ennél jobbat is megérdemel, létrehozta saját, rajongói Dilbert-honlapját.¹¹⁸ Tisztában volt azzal, hogy a képregények letöltése, majd átvétele saját honlapjára szerzői jogsértést valósít meg, amit – rajongóként – semmiképpen nem akart elkövetni; így végül a képregényeket nem töltötte le a hivatalos honlapról, hanem beágyazott link segítségével jelenítette meg saját honlapján. Ezzel elérte, hogy a műveket nem többszörözte, a látogatók számára mégis úgy tűnhetett: a képregények a honlap integráns részét képezik. A szerzői jogosult felhívására végül megszüntette honlapjának hozzáférhetőségét.

A magyar szerzői jogi vizsgálatra térve úgy véljük, hogy a beágyazott linkek használata a kerettechnikához hasonlóan megvalósíthatja a mű megváltoztatásának szerzői jogilag releváns eseteit (torzítás vagy átdolgozás). Az érintett, „áthúzott” elem – legtöbbször grafika vagy más képzőművészeti alkotás – ugyanis „teljesen új és különböző összefüggésben és módon jelenik meg”,¹¹⁹ mint az a hivatkozott oldalon történt. Ugyanakkor az is tény, hogy míg a kerettechnika alkalmazásakor az érintett mű (a honlap vagy annak arculata) legtöbbször csak részben kerül felhasználásra, addig itt az érintett mű (az átvett grafika) csorbíthatatlanul látható továbbra is. Ezért a személyhez fűződő jogok sérelmének vagy az átdolgozásnak a megállapítását csak egészen ritka esetben tartjuk lehetségesnek: azon esetekben, amikor az új környezetbe kerülés a.) a szerző hírnevére vagy becsületére sérelmes,

¹¹⁴ A téma részletes elemzését ld.: *Greg Lisby: Framing as an Unauthorized Derivative Work – Re-conceptualizing Traditional Approaches to Defining Copyright Infringement*, 1999

¹¹⁵ *Tim Berners-Lee: Commentary on Web Architecture – Links and Law*, April 1997

¹¹⁶ *Cavazos – Miles: i.m., III.A.*

¹¹⁷ <http://www.unitedmedia.com/comics/dilbert/> (2002. április 24.)

¹¹⁸ <http://www.cs.princeton.edu/~dwallach/dilbert/> (2001. október 12.)

¹¹⁹ *Sableman: Link Law*, B.2.

[Szt. 13.§] illetve *b.*) a mű számára művészetileg nem semleges új kontextust jelent (ilyenkor az eredeti mű felhasználásával jön létre egy új mű, amely így már szerzői engedélyt igényel).¹²⁰

De vajon szerzői jogi értelemben nyilvánossághoz közvetít-e a beágyazott link? Ezzel kapcsolatban egy másik külföldi eset felidézése látszik hasznosnak. A kanadai zenei közös jogkezelő társaság, a *SOCAN* szokásos éves jogdíjközleményeiben rendelkezik a különböző zenefelhasználásokért fizetendő jogdíjak mértékéről; természetesen az újabb tarifák már az internetes felhasználásokról is szóltak. A közlemény hatályba lépésének szükséges feltétele a kanadai Copyright Board (szerzői jogi testület) által történő elfogadás. A Testület a díjközlemény egy rendelkezésével kapcsolatban az érdekelt felek meghallgatása után kimondta, hogy azon személy, aki beágyazott linket alkalmaz, megvalósítja a mű nyilvánossághoz közvetítését, míg az, aki olyan linket alkalmaz, amit a használónak működésbe kell hoznia, nem.¹²¹ (A mondat második felével a 2.1.3. pontban foglaltak alapján teljes mértékben nem tudunk egyetérteni.)

Ezzel a beágyazott linkek esetét nyilvánossághoz közvetítésnek minősítették; ezt a minősítést alátámasztja több jogirodalmi vélemény is,¹²² és emellett szól korábbi értelmezésünk is, mely szerint azt a kérdést, hogy egy link nyilvánossághoz közvetítést valósít-e meg, a hagyományos on-demand felhasználáshoz való hasonlóság-különbözőség alapján lehetne megítélni. Az ilyen linkeknél a látogató szemszögéből lényegében teljes a hasonlóság, és bár a hagyományos on-demand felhasználás többszörözési eleme nem valósul meg, a nyilvánossághoz közvetítés [Szt. 26.§ (8)] azonos tartalommal történik.

Természetesen az ilyen IMG linkek kerettechnikával való azonossága a versenyjogi vizsgálódások területén is felmerül: itt ugyanúgy problémát jelent az „idegen tollakkal való ékeskedés”, azaz más erőfeszítéseinek saját célra való tisztességtelen kihasználása [Tpvt. 2.§], mint az a kerettechnika esetén felmerült. Másfelől a fogyasztó megtévesztésére is sor kerülhet, hiszen az átvett elemek forrása sem jelenik meg, sőt ezen elemek „átvettsége” sem derül ki az internethasználó számára.

2.4. Ugrópont (Pointer)

A hiperlinkeknél használt ugrópont gyakran a link által hivatkozott oldal internetcíméből (URL) áll; mint azt a 2.1. pontban láttuk, ez csak a legritkább esetben állhat szerzői jogvédelem alatt. A domain-név második része¹²³ ugyan tartalmazhat védett megjelölést, de mint látni fogjuk, ezek link útján hivatkozás céljára történő felhasználása tipikusan nem valósít meg védjegybitorlást.

Szerzői jogilag akkor válik relevánssá a kérdés, amikor ugrópontként nem az URL, hanem valamely szerzői jog által védelemben részesített szöveg vagy vizuális mű (kép, grafika) jelenik meg. Ez történt a belső linkeknél már tárgyalt *Shetland Times* esetén. Mint láttuk, a bíróság az ugrópontként történt felhasználást jogsértő többszörözésnek tekintette; mégis a belső linkeknél tárgyaltuk a kérdést, mivel a felperes valójában nem az ugrópontokat sérelmezte, hanem azt, hogy a linkek elkerülték a főoldal hirdetéseit, az ugrópontra hivatkozás inkább „ürügyként” szolgált. (A *Shetland Times* esetből sok érdemi következtetés a magyar jog számára nem vonható le, az inkább a hiperlinkekkel kapcsolatos első jogvitaként, amolyan pionírként „kultikus” jelentőséggel bír.)

A szerzői jogi szabályozás nemzetközi egyezményei és a magyar szerzői jog szerint mindenesetre probléma nélkül kijelenthető, hogy ha ugrópontként szerzői jog által védett alkotást használunk fel – ez lehet akár sajátos műcím [Szt. 16.§ (2)], akár grafikai vagy bármilyen más mű – ezzel

¹²⁰ Amennyiben az átvétel egyszerű tájékoztató oldalra kerül, egyszerű keretben ismertetve a képet, meglátásunk szerint nem állapítható meg a mű átdolgozása. Másik végletként azonban egyértelmű átdolgozásnak minősül a beágyazott link útján átvett mű köré készített kollázs.

¹²¹ Idézi: *Strowel – Ide: i.m., 72.p.*

¹²² *Faludi Gábor: i.m.; Strowel – Ide: i.m., 70.p.*

¹²³ Pl. www.artisjus.hu – az ARTISJUS Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület szövédjegyét tartalmazza.

megvalósítjuk annak többszörözését és nyilvánosságához közvetítését [Sztj. 26.§ (8)], tehát ezért szerzői engedélyt kell kérnünk. Ez a kérdés így csak érintőlegesen kapcsolódik a hiperlinkekért fennálló jogi felelősség témájához; hozzáfűzendő, hogy sok honlap alkalmaz engedély nélkül szerzői jog által védett elemeket ugrópontként, s ez a gyakorlat függetlenül a hiperlinkek által felvetett új kérdésekre adható válasz bizonytalanságától egyértelműen szerzői jogsértést alapoz meg.

Mint már röviden említettük, az ugrópont védjegyzett megjelölést is tartalmazhat, akár az URL részeként, akár logóval (szerzői mű is!), vagy pusztán szóvédjegyként. Azonban a *védjegybitorlás* megállapításához a megjelölés feltüntetésének megtörténtén túl további feltételek is szükségesek. „Szoros értelemben vett védjegybitorlásról akkor beszélünk, ha valaki a védjegyet azonos vagy hasonló áruk (szolgáltatások) tekintetében gazdasági tevékenysége során anélkül használja, hogy erre a védjegyjogosulttól engedélyt kapott volna.”¹²⁴

Nos, általánosságban kijelenthető, hogy egy gazdasági tevékenységet folytató szervezet honlapján végzett tevékenység a gazdasági tevékenység része, míg a kereskedelmi életben részt nem vevő személyek ugrópont-használata bizonyára eleve nem valósíthat meg védjegybitorlást.¹²⁵ Ugyanakkor még egy kereskedelmi jellegű honlapon sem jelent feltétlenül gazdasági tevékenység körében való felhasználást a hiperlink ugrópontjakénti felhasználás. Ezt valamelyest alátámasztja, hogy nincs értesülésünk olyan jogvitáról, ahol védjegyjogi alapon lépett volna fel a hivatkozott oldal üzemeltetője. Sőt, a Shetland Times ügyben a megállapodás részét képezte, hogy a végül engedélyezett belső linkek mellett szerepeltetni *kell* a felperes védjegyzett logóját, amely egyúttal a főoldalra vezető ugrópontként is működik.

Jogsértés tulajdonképpen csak abban az esetben történhetne, ha a védjegy *megkülönböztető funkciója* csorbulna; ameddig nyilvánvaló, hogy a kérdéses link a védjegyjogosult tartalmára való hivatkozást valósít meg, nem beszélhetünk védjegybitorlásról. A jó hírű védjegyek esetén¹²⁶ már nagyobb valószínűséggel lehetne fellépni a védjegy használata esetén; ebben az esetben ugyanis akkor is jogsértő a használat, ha az a jó hírű védjegy hírnevét sértené vagy tisztességtelenül kihasználná.

3. A jogi felelősség kérdése jogsértő tartalomhoz vezető link esetén

Az eddigiekben azon esetekről volt szó, ahol akár a hivatkozott honlap fenntartója, akár kívülálló harmadik személy a link meglétét sérelmezte. Nem vizsgáltuk azt, hogy a hivatkozott oldalon jogsértő anyagok találhatóak-e, hanem pusztán azt néztük, hogy *a link maga* jogsértőnek minősülhet-e. Ez a pont azt a gyakran előforduló esetet elemzi, amikor egy szerzői jogot sértő honlap-gazda valamilyen okból nem érhető el könnyen a jogaiban megsértett számára, ugyanakkor létezik olyan beazonosítható szolgáltató, amely link útján hivatkozik a jogsértő oldalra. Ez az a helyzet, amelyben egyáltalán felmerülhet a jogsértő tartalomhoz vezető linkekért fennálló felelősség kérdése, hiszen amennyiben a jogsértő oldal fenntartóját a jogosult közvetlenül tudja perelni, nyilvánvalóan biztosabb eredményre számíthat. Az alább tárgyalt esetekben tehát annak lehetünk szemtanúi, hogy a jogsértő tartalomra link útján hivatkozó szolgáltatót „jobb híján” perlik, arra hivatkozva, hogy a jogsértéshez hozzájárul, azt szélesebb körben teszi ismertté.

3.1. Nemzetközi joggyakorlat

¹²⁴ Lontai Endre: Szellemi alkotások joga, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2001. 237.p.

¹²⁵ A „gazdasági tevékenység” kritériuma semmiképpen nem tekinthető abszolút ismérvnek. A védjegybitorlás szempontjából akár egy non-profit szervezet is végezhet „gazdasági tevékenységet”, azaz követhet el jogsértést. Ennek megfelelően a gazdasági tevékenységet végző szervezeteknek sem minden magatartása minősül e szempontból „gazdasági tevékenységnek”.

¹²⁶ 1997. évi XI. törvény, 4. § (1) „Nem részesülhet védjegyoltalomban (...)

c) eltérő áruk, illetve szolgáltatások tekintetében a belföldön jóhírnevet élvező korábbi védjeggyel azonos vagy ahhoz hasonló későbbi elsőbbségű megjelölés, ha annak használata a jó hírű védjegy megkülönböztető képességét vagy hírnevét sértené vagy tisztességtelenül kihasználná.”

Két, a „Nyilvánosságához közvetít-e a link?” pontban már ismertetett ügygel kezdjük a vizsgálódást: a *Universal City Studios v. Reimerdes* és a *KODA v. Egebjerg* ügyben egyaránt jogsértő tartalomra mutató linkekről esett szó, de mindkét esetben a bíróság e tényről független következtetéseket (is) vont le. A *Reimerdes*-ügyben eljáró bíróság azonban figyelemmel volt e pontban taglalt témákra is, és azt is megvizsgálta, hogy a link azon alapon, hogy jogsértő tartalomra mutat, jogsértőnek tekinthető-e. A bíróság kiemelte,¹²⁷ hogy sokkal hatékonyabb a jogsértő anyagot közlétező honlap ellen fellépni, de – különösen külföldi oldalak esetében – lehet jelentősége a linkek elleni fellépésnek. Ebben a körben kimondta, hogy – olyan honlapokra történő hivatkozás esetén, amelyen hatásos műszaki intézkedések megkerülésére szolgáló eszközöket tesznek közzé – csak abban az esetben állhat fenn felelősség, ha tiszta és meggyőző bizonyítékok szólnak amellett, hogy a linket szolgáltató *a.)* tudja, hogy a kérdéses tartalom a hivatkozott oldalon van, *b.)* tudja, hogy az olyan műszaki intézkedés megkerülésére szolgáló eszköz, amelyet nem lehet jogszerűen felajánlani, *c.)* azért hozza létre vagy tartja fenn a linket, hogy terjessze a kérdéses eszközt.¹²⁸

Az ítélet erősen támaszkodik a műszaki intézkedések megkerülésével szembeni védelem WIPO-szerződésen alapuló megfogalmazásához, melyet az 1998-as Digital Millennium Copyright Act – az Európai Unió ún. „infosoc” irányelve¹²⁹ és a magyar szerzői jogi törvényhez [Szt. 95.§] hasonlóan – úgy határozott meg, hogy a jogsértés megállapításához a magyar polgári jog fogalomrendszere szerinti rosszhiszeműség¹³⁰ bizonyítása is szükséges. Ezen megoldás után szinte magától adódik, hogy általános polgári jogi felelősségi alapon is elbíráható lehet a jogsértő tartalomra mutató linkek kérdése.

Ez történt Belgiumban, az *IFPI v. Beckers* ügyben.¹³¹ A tényállás szerint az alperes fiatalember honlapján 25,000 linkből álló gyűjtemény vezetett illegális MP3-oldalakhoz, ahol különböző hangfelvételeket lehetett jogellenesen letölteni. A belga hanglemezkiadókat tömörítő helyi IFPI-csoport értesítési-eltávolítási eljárás során a honlap tárhelyszolgáltatójának felszólításával távolított el a sérelmes honlapot. A honlap azonban öt napon belül azonos tartalommal más szolgáltatók tárhelyén két különböző helyen ismét megjelent, s bár az alperes mindvégig tagadta, hogy ezekhez bármi közük lenne, a bíróság a bizonyítási eljárás során neki tulajdonította mindkét honlapot. A felperes az igényét a polgári jog szerződésen kívüli károkozásra alapozta, mondván hogy a linkek elhelyezése elősegíti a szerzői jogsértés elkövetését, melyből a hangfelvétel-előállítóknak lényeges káruk keletkezik. A bíróság döntésében kimondta, hogy az alperes „tudva és akarva” használta a linkeket, hogy lehetővé tegye zeneművek jogsértő letöltését; a bíróság szerint az, hogy az MP3 fájlokhoz sokféle úton hozzá lehet férni, nem csökkenti azon személy felelősségét, aki egy vagy több ilyen utat maga hoz létre, így elmarasztalta az alperest.¹³²

Hasonló eredményre vezetett a német *Steinhöfel v. Best* ügy¹³³, melynek alperese olyan honlapot üzemeltetett, amelyen linkekkel hivatkozott a világhálón másutt elhelyezett, a felperes becsületére sérelmes információkra. Az eset érdekes színtere volt a két alapjog (jó hírnévhez való jog és

¹²⁷ United States District Court, Southern District of New York; *Universal City Studios, Inc., et al. v. Shawn C. Reimerdes et al.*, 00 Civ. 0277 (LAK), 77.p.

¹²⁸ i.m., 79.p.

¹²⁹ 29/2001/EK sz. irányelv a szerzői és szomszédos jogokról az információs társadalomban

¹³⁰ Pl. „E rendelkezés csak akkor alkalmazható, ha az említett cselekményeket végző személy tudja vagy az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellene, hogy a cselekmények jogosulatlanul teszik lehetővé vagy könnyítik meg a szerzői jog védelmére szolgáló, hatásos műszaki intézkedések megkerülését.”

Szt. 95.§ (1). A polgári jogi felelősségi rendszerrel történő összevetést ld. *Gyertyánfy szerk.*: Magyarázat, 453.p.

¹³¹ *IFPI v. B.*, A.F.K. no. 99/594/C, http://www.jura.uni-tuebingen/~s-bes1/text/ifpi_v_beckers.doc (2002. április 24.)

¹³² A belga *IFPI v. Belgacom Skynet* ügyben is kimondta a bíróság, hogy olyan jogellenes tartalmakra hivatkozni link útján, amelyek jogellenességéről az illető tud vagy tudnia kellene, jogsértés. No. 1999/AR/3372, 13 February, 2001, http://www.jura.uni-tuebingen/~s-bes1/text/ifpi_v_belgacom-appeal.doc (2002. április 24.) 6.p.

¹³³ *Strowel – Ide*: i.m., 46-48.p.

véleménynyilvánítás joga) ütközésének, de azt is vizsgálta, hogy jogsértő tartalomra mutató linkekért – hiszen a hivatkozott oldalak sérelmesek voltak felperes személyiségi jogaira – megállapítható-e felelősség. A bíróság kimondta, hogy mivel az alperesi honlap kizárólag defamáló cikkeket hivatkozott linkekkel, célja nem az igazság kereséséhez való hozzájárulás volt. Nyilvánvaló volt, hogy az alperes tudott a hivatkozott cikkek jogsértő jellegéről, ezért kártérítésre köteleztetett.

Az *Intellectual Reserve v. Utah Lighthouse Ministry (ULM)* ügyben¹³⁴ a felperes a mormon egyház kiadványainak jogtulajdonosaként lépett fel az egyház egy szűk körben (kizárólag egyházi vezetők között) terjesztett könyvének jogosulatlan internetes nyilvánossághoz közvetítése miatt. Az alperes úgy gondolta, hogy a kiközösítést és a tévelygő tagokkal szembeni eljárást is szabályozó kézikönyv széles nyilvánosságra tartozik,¹³⁵ így honlapján azt elérhetővé tette. A mormon egyházat képviselő jogászok felszólítására a kérdéses szöveget az alperes eltávolította honlapjáról, helyette azonban felsorolt három olyan honlapot (nem hiperlink!), amelyen megtalálható volt az. A bíróság eljárásában az amerikai ún. contributory infringement, azaz „járulékos jogsértés” jogintézménye alapján vizsgálódott; megállapította, hogy a jogsértő honlapokat látogató internethasználó jogsértőnek tekintendő, így az alperes – mivel „aktívan bátorította a felperes szerzői jogának megsértését”¹³⁶ – „járulékos jogsértést” követett el. A fentiek alapján a bíróság eltiltotta a ULM-t olyan internetcímek közlésétől – akár link, akár egyszerű hivatkozás formájában – amelyről tudja vagy tudnia kellene hogy a honlap a könyvet tartalmazza. (A magyar jogban az egyszerű internethasználó csak a legkritikább esetben minősülhet jogsértőnek; a két jogrendszer közötti különbség a szerzői és kapcsolódó jogi kizárólagos jog alól kivételek felfogásában, a „fair use” és a „szabad felhasználás” eltéréseiben keresendő.)

Hasonló ügyben szintén a felperes győzelmével, majd mégis „megfutamodásával” végződött a *Nottinghamshire County Council ún. JET* ügye.¹³⁷ A középpontban ezúttal is egy, a nagy nyilvánosság elől elzárni kívánt hivatalos irat állt. Ez a dokumentum azon ügyekről készített beszámolót, amelyekben a nyomozók minden megkérdőjelezés nélkül fogadták el gyermekek olyan állításait, miszerint szüleik gyermekáldozatokat bemutató, seprűnyélen lovagló boszorkányok.¹³⁸ A beszámolót eredetileg közzétevő honlap a felszólítás és eltávolítás után szintén csak hivatkozásokat tartalmazott (ezúttal hiperlink formájában) olyan külső honlapokra, amelyek átvették azt; a bíróság ítélete e linkek alkalmazásától is eltiltotta az alperest. A döntés után a felperesként szereplő nottinghami hatóság a bírósági döntésre hivatkozva külföldi honlapokról is szeretne volna eltüntetni a beszámolót; mintegy két hónapos próbálkozás után azonban kénytelen volt elfogadni a másik oldal győzelmét, mivel olyan rengeteg helyen merült fel az irat, hogy nem tűnt már értelmesebbnek tovább folytatni a küzdelmet.¹³⁹

A félig győztes – félig vesztes felperes esete már átvezet a következő két ügyre, ahol a jogsértő tartalomra link útján hivatkozó személyt a bíróság nem marasztalta el. Ezek közül Magyarországon az *Angela Marquardt*-ügy számít ismertebbnek.¹⁴⁰ Az esetben a német politikus honlapjáról linkek vezettek a Radikal c. „ökoterroristának” tartott folyóirat honlapjára, ahol többek között vasútvonalak szabotálásához szükséges útmutatót található az olvasó. A Marquardt ellen indult büntetőeljárás

¹³⁴ US District Court, Utah, Case No. 2:99 CV 808C, <http://techlawjournal.com/courts/lds/19991206.htm> (2002. április 24.)

¹³⁵ LDS Church Sues Ministry, in: Salt Lake City Messenger, February 2001, <http://www.utlm.org/newsletters/no96.htm> (2002. április 24.)

¹³⁶ US District Court, Utah, Case No. 2:99 CV 808C, I.B.2.b pont

¹³⁷ A bírósági döntés hozzáférhető: <http://www.users.globalnet.co.uk/~dlheb/legal1.htm> (2002. április 24.)

¹³⁸ Ashley Craddock: Nottingham v. Net: Game, Set, Match to Net, in: Wired News, Aug 4, 1997, <http://www.wired.com/news/politics/0,1283,5763,00.html> (2002. április 24.)

¹³⁹ „... nem szolgálná a nottinghami emberek érdekét, ha nagy összegeket költenénk bonyolult jogi eljárásokra.” – mondta Tim Bell, a nottinghami hatóság elnöke. Idézi: Janet Kornblum: British relent on banned report, <http://new.cnet.com/news/0-1005-202-321095.html> (2001. július 20.)

¹⁴⁰ hivatkozások: Verebics János: A hiperhivatkozás elhelyezése önmagában is sérthet szerzői jogokat..., <http://www.extra.hu/verebics/dutch.html> (2001. augusztus 16.); Muraközi Gergely: A szerzői jog és az Internet, [http://www.jogiforum.hu/publikaciok/drMurakoz-A_szerzoi_jog_es_az_internet\[jf\].pdf](http://www.jogiforum.hu/publikaciok/drMurakoz-A_szerzoi_jog_es_az_internet[jf].pdf) (2002. április 24.) 77.p.

megszüntetésre került, miután nyilvánvalóvá vált, hogy a jogsértő tartalom a link elhelyezése után került a honlapra.

Az amerikai *DVD CCA v. McLaughlin-ügy* ismét a DeCSS kódok internetes közléseivel foglalkozott, a felperes filmelőállítók ideiglenes intézkedés¹⁴¹ iránti kérelmükben nem csupán arra szeretnék volna kötelezni az alperest, hogy maga ne tegye közzé a szoftvert, hanem hogy eltávolítson minden olyan linket a honlapjáról, amelyről tudja, hogy ilyen szoftvert tartalmazó oldalra vezetnek.¹⁴² Az eljáró kaliforniai bíróság a közzétételtől eltiltotta ugyan az alperest, de nem korlátozta linkjeinek használatát; indoklásában kifejtette, hogy ez az eltiltás a linkek interneten betöltött szerepére tekintettel aránytalan megterhelést jelentene. A bíróság nem zárkózott el tehát attól, hogy a végleges döntés a linkek alkalmazásától is eltiltsa az alperest, de ennek egy ideiglenes intézkedés keretei közötti megfogalmazását túlzónak találta volna.¹⁴³

3.2. A magyar jog szerint

A téma vizsgálata természetesen ismét több jogterületet érint; a szerzői jogi szempontjából további vizsgálódás nem szükséges. Ha a linket bizonyos feltételek fennforgása esetén nyilvánossághoz közvetítésnek tekintjük (ld. 2.3.1. pont), akkor fennáll a szerzői jogi felelősség; ha viszont nem, akkor bármilyen jogsértő tartalom helyezkedik is el a link „túloldalán”, szerzői jogi engedélykérésre, díjfizetésre nincs szükség.

A versenyjog szempontjából nem tekinthető tipikus tényállásnak a jogsértő tartalmat hivatkozó linkek kérdése; természetesen a Tpt. ismertetett általános szabályai alapján tisztességtelen piaci verseny, esetleg fogyasztó megtévesztése megállapításának lehet helye, erre azonban kevés életszerű példát lehetne hozni.

A téma behatóbb vizsgálatát a Ptk. szerződésen kívüli károkozásról rendelkező szakasza alapján érdemes elvégezni: eszerint aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni, és e felelőssége alól csak akkor mentesül, ha bizonyítani tudja, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben elvárható.¹⁴⁴ Véleményünk szerint egyértelmű, hogy ha valaki tudja – vagy tudnia kellene –, hogy linkjével jogellenes tartalomra hivatkozik, és ezzel kárt okoz (pontosabban kárt fokoz), ezen kár megtérítésére köteles. Ha eredetileg nincs tudomása a hivatkozott jogsértő tartalom mivoltáról, de arra felhívják a figyelmét, akkor – az internet jellegéhez mérten haladéktalanul – köteles eltávolítani a linket.

Ez a következtetés emlékeztet a 2001. december 18-án elfogadott elektronikus kereskedelmi törvény (2001. évi CVIII. tv., a továbbiakban: Elkertv.) szolgáltatói felelősséget korlátozó rendelkezéseire. Ez a törvény – Európai Unió irányelv társával lényegében azonosan – bizonyos információs társadalomhoz fűződő szolgáltatások tekintetében kizárja a szolgáltatói felelősséget harmadik személy által gondozott tartalmakért. Az így felsorolt mentesített tevékenységek között ugyan nem szerepel a hiperlink alkalmazása, de az irányelv maga kifejezetten kimondja, hogy következő felülvizsgálata alkalmával ezt a témát is górcső alá kell venni;¹⁴⁵ másfelől pl. a tárhelyszolgáltatást mentesítő rendelkezés nagyon hasonló az általunk – pusztán a Ptk. alapján – helyesnek tartott megoldáshoz.¹⁴⁶

¹⁴¹ Az ideiglenes intézkedés kérdésében hozott határozat hozzáférhető:

http://www.eff.org/Intellectual_property/DVCCA_case/20000120-pi-order.html, (2002. április 24.)

¹⁴² *Strowel – Ide*: i.m., 122.p.

¹⁴³ A bíróság által idézett precedens szerint az ideiglenes intézkedés csak akkor rendelhető el, ha az azt elszenvedő fél számára az azzal okozott kár jelentéktelen. (*Wilms v. Hand* (1951) 101 Cal.App.2d 811, 815)

¹⁴⁴ Ptk. 339.§ (1)

¹⁴⁵ 2000/31.EK sz. irányelv, 21.cikk (2)

¹⁴⁶ 2001. évi CVIII. tv. 10.§: „Az olyan információs társadalommal összefüggő szolgáltatás esetén, amely abból áll, hogy a szolgáltató az igénybevevő által biztosított információt tárolja, a szolgáltató akkor nem felel az igénybevevő által biztosított információ tartalmával okozott kárért, ha a.) nincs tudomása bármely, az információval kapcsolatos jogellenes magatartásról vagy arról, hogy az információ bárkinek a jogát vagy jogos

Így véleményünk szerint *de lege ferenda* megfontolandó egy olyan értelmű szabály elfogadása, amely az iménti jogértelmezést az Elkertv. tárhelyszolgáltatás mentesítő rendelkezéséhez hasonlóan törvényi szintre emeli, kimondva, hogy a hiperlinket alkalmazó személy akkor nem felel a hivatkozott oldal által biztosított információ tartalmával okozott kárért, ha nincs (és ésszerűen eljáró szolgáltatótól nem is várható el, hogy legyen) tudomása az információ jogsértő jellegéről vagy ezt valószínűsítő körülményekről, és amint erről tudomást szerez, haladéktalanul intézkedik a hiperlink eltávolításáról vagy a hozzáférés megtiltásáról. Természetesen a magyar jogalkotás ebből a szempontból erősen függ az európai uniós irányelv jövőjétől; nem tűnik ésszerűnek a regionális jogalkotást megelőzve elhamarkodottan alkotni szabályt a jogsértő tartalomra mutató hiperlinkek kérdésében.

Összefoglalóan annyit mondhatunk el – és ez mindenképpen biztató az eddigi vizsgálódásokhoz képest –, hogy a kérdés részben a fennálló szabályok alapján, részben jogszabályalkotás útján, mind jobban kikristályosodó elvek mentén megoldható, annak elvi hátterét az elektronikus kereskedelmi irányelv, illetve az Elkertv. fogja szolgáltatni.¹⁴⁷

4. A jogi felelősség egyéb kérdései

Végül azon kérdésekről esszen szó röviden, amelyek a linkekkel kapcsolatban viszonylag gyakran felmerülnek; jelen tanulmánynak pusztán terjedelmi okokból sem lehet célja ezek részletes ismertetése.

4.1. Szólásszabadság – „freedom to link”?

Több – elsősorban amerikai – esetben találkozhatunk a linkjei miatt beperelt alperes azon védekezésével, hogy a linkek korlátozása a szólásszabadság korlátozását jelenti, és a hiperlinkek interneten betöltött szerepét figyelembe véve ez mindenképpen társadalmi érdekeket sért.¹⁴⁸ Az ezen érveket támogató jogászok említik az *ACLU*¹⁴⁹ v. *Miller* és a *Reno v. ACLU*¹⁵⁰ eseteket, amelyekben Georgia állam egy, információs társadalommal kapcsolatos kérdésekről rendelkező jogszabályát mondta a bíróság alkotmányellenesnek, épp a hiperlinkek szólásszabadságot sértő, szükségtelen mértékű korlátozása miatt.

Az amerikai jogrendszerben az Alkotmány szólásszabadságról rendelkező Első Kiegészítése¹⁵¹ meglehetősen központi szerepet tölt be, és általában elmondható, hogy a kontinentális jog nem tulajdonít annyira abszolútizált szerepet a szólásszabadság alapjogának, mint ezt az Egyesült Államokban látjuk. A magyar jogfelfogás szerint¹⁵² az alkotmányos alapjogok csak közvetve érvényesülnek, mivel annak címzettjei a jogalkotó szervek; tehát egy jogszabály megalkotásakor a *jogalkotó* köteles megfelelően figyelembe venni az alkotmányos alapjogokat. Az adott esetben, az adott jogsértésnél a szankciók alkalmazhatóak lesznek attól függetlenül, hogy az a szólásszabadság korlátozását jelenti – mivel azt a mérlegelést, hogy a jogsértéssé nyilvánítás sért-e alkotmányos alapjogot, a jogalkotó már feltétlenül figyelembe vette. (És természetesen ha ez valamilyen oknál fogva mégsem történt meg, akkor az Alkotmánybíróság fellépésének lehet helye.)

érdekét sérti; b.) nincs tudomása olyan tényről vagy körülményről, amely valószínűsítene, hogy az információval kapcsolatos magatartás jogellenes vagy arról, hogy az információ bárkinek a jogát vagy jogos érdekét sérti; c.) amint az a-b) pontokban foglaltakról tudomást szerzett, haladéktalanul intézkedik az információ eltávolításáról vagy a hozzáférést nem biztosítja.”

¹⁴⁷ Ld. pl. *Grosse Ruse*: i.m., 18.p., *Dieter Paemen – Sakari Aalto: Hyperlinking Liability in Europe: Precedent and Future*, in: *BNA World Intellectual Property Report*, Vol.15., No.9., September 2001, 22-32.p, 32.p.

¹⁴⁸ Ld. Pl. a már említett *Tickmaster v. Microsoft* ügyet

¹⁴⁹ American Civil Liberties Union – Amerikai Polgári Szabadság Unió

¹⁵⁰ Ld. pl. *Kuester-Nieves: What’s all the hype...?*

¹⁵¹ „First Amendment”

¹⁵² Pl. Vékás Lajos álláspontja, *Pokol Béla: Jogelmélet és joggyakorlat*, Rejtjel Kiadó Budapest, 2000., 95-108.p.

Az amerikai és európai jogrendszer különbözőségeire természetesen elsősorban az európai szerzők hívják fel a figyelmet, kimondva, hogy Európában az sem egészen egyértelmű, hogy a linkhasználatra egyáltalán alkalmazható-e a szólásszabadság európai konvenciók fogalma, továbbá hogy a szólásszabadság nem korlátozás nélkül érvényesülő alapjog, tehát jogsértés megállapítása esetén szükségszerű lehet annak csorbulása.¹⁵³ Ugyanakkor néhány amerikai szerző is felhívja a figyelmet arra, hogy a szólásszabadság alkotmányos eszméje semmiképpen sem abszolutizálható.¹⁵⁴ ¹⁵⁵ Két olyan amerikai jogesetről hallhatunk, amelyben szerzői jogsértés miatt a szólásszabadság alkotmányos eszméjét egyértelműen háttérbe szorította a bíróság. Az egyik az *Intellectual Reserve Inc. v. Utah Lighthouse Ministry* ügy, a másik pedig a *Universal v. Reimerdes* eset; egy amerikai szerző szerint azonban a bíróságokat mindkét esetben befolyásolhatta, hogy az alperesek először nyilvánvalóan szerzői jogot sértő módon cselekedtek – a sérelmezett tartalmakat saját honlapukon közzölték –, és a jogosulti felszólítás után egyértelműen rosszhiszeműen használtak hiperlinkeket.¹⁵⁶ Így elképzelhető, hogy a szerzői jogon kívüli területeken Amerikában a linkeket sérelmező félnek nehézségei támadhatnak a szólásszabadság és saját jogos érdeke összeméréséből a bíróságok előtt.¹⁵⁷

Véleményünk szerint a linkekkel kapcsolatban Magyarországon a jogalkalmazás során nem okozhat problémát a szólásszabadság kérdése; amennyiben egy link valamely jogszabály – és a fentebb leírtak – alapján jogsértőnek tekinthető, az alperes nem hivatkozhat eredménnyel a szólásszabadság alkotmányos jogára. Ettől függetlenül természetesen bármilyen, a témában történő jogszabályalkotás során kiemelten kell kezelni azt a kérdést, hogy az alkalmazandó megoldás nem okozza-e a szólásszabadság túlzott korlátozását, illetve amennyiben a jelenlegi jogszabályok közül valamelyik a fenti következtetések fényében ilyen korlátozást valósít meg, az az Alkotmánybíróság előtt megtámadható lehet.

4.2. Technikai prevenció linkek ellen

Minden olyan esetben, ahol a hivatkozott oldal gazdája (mint felperes) próbál fellépni a rá mutató link ellen, az alperesi érvelésben kiemelkedő helyen találjuk azt az érvet, hogy a nem kívánt linkek ellen – meglehetősen olcsó – védelem nyújtható az oldalnak. Ilyen védelmet a nagy cégek által amúgy is foglalkoztatott informatikusok rövid idő alatt előállítanak, de ennyi hozzáértést sem kíván például az a megoldás, hogy a honlap egyes oldalainak URL-ét folyamatosan változtatva a korábbi linkek „meghalnak”.

A fenti gondolatmenettel szemben ellenérvként felhozható, hogy a folyamatos URL-váltás az oldal gazdájának állandó „elfoglaltságot” jelent, ráadásul ez a megoldás naprakész linkek segítségével könnyen megkerülhető. A programozások során létrehozott védelemmel kapcsolatban pedig azért szkeptikus néhány kommentátor, mert jól tudjuk, hogy minden kód, minden védelem feltörhető – és így a kérdés egyfajta „technológiai háborúhoz” vezethet.¹⁵⁸

Az amerikai igazságszolgáltatásban széles körben elterjedt – mindazonáltal a magyar jogalkalmazásba valójában be nem fogadott – ún. gazdasági jogfelfogás¹⁵⁹ egyik alapkövének számító ítéletben Learned Hand bíró kimondta, hogy ha egy jogsértés bekövetkeztének nagy a valószínűsége, és a jogsértés elleni védelem költsége alacsony lett volna, a védelmet létre nem hozó felperes nem érvényesítheti

¹⁵³ *Strowel-Ide*: i.m., 30.p.

¹⁵⁴ *Neil L. Shapiro*: Internet Linking: The First Amendment is Alive and Well, <http://www.jurisnotes.com/articles/linking.htm> (2002. április 24.)

¹⁵⁵ A DeCSS-ügy (*Universal v. Reimerdes*) ítélete erről a kérdéstről is szól.

¹⁵⁶ *Saphiro*: i.m.

¹⁵⁷ Erre hívja fel a figyelmet *Kuester-Nieves*: Hyperlinks...

¹⁵⁸ *Lisby*: i.m., Post Script

¹⁵⁹ *Pokol Béla*: i.m., 71-93.p.

igényét.¹⁶⁰ Márpedig egy közismert, hasznos honlap esetében igen nagy annak a valószínűsége, hogy a belső oldalakra mutató linkek jelennek meg a világhálón, és a szoftveres védelem létrehozása – a sérelmezett károkhoz viszonyítva – igen alacsony költségű. Ez a gondolatmenet azonban – mint erre korábban már utaltunk – idegen a magyar jogtól; ha autónkat nyitva hagyjuk, s még a kulcsot is benne felejtjük, ez nem szünteti meg jogos igényünket azzal szemben, aki elkövette azt (bár természetesen senkinek nem ajánljuk ezt a hanyag magatartást). Ugyanígy: ha honlapunkat meg kívánjuk védeni a belső linkektől, mindenképpen ajánlott a rendelkezésre álló védelmi formák közül választanunk legalább egyet. A magyar jogi felfogás szerint egyértelmű: attól, hogy ezt mégis elmulasztjuk, fennmarad igényünk a – korábban kifejtettek szerint esetleg – jogsértő belső linkek ellen.

4.3. Jóhírnevet sértő linkek

Részletesen elemeztük azt az esetkört, ahol magát a linket tekinthetjük bizonyos körülmények között jogsértőnek, a jogsértő tartalomhoz vezető linkek kérdéséről is szóltunk. Ezúttal a link kontextusa sértő. Egy esetben az édesanya elhunyt tizenéves lányának állított emlékül egy honlapot, amelyen gyermekéről több képet is elhelyezett. Egy magánszemély szexuális jellegű, „babes on the net” („csajok a hálón”) elnevezésű honlapján megjelent egy link,¹⁶¹ amely az emlék-honlapra nyilvánvalóan más céllal vezette látogatóit, ezzel jó példát szolgáltatva arra, hogy vannak bizonyos esetek, amikor lényegében mindenki elfogadja, hogy akár egy egyszerű link is lehet sérelmes.

Hasonló sérelmet okozhat, ha valaki honlapján „Ez az ember megölte a feleségemet.” feliratot helyez el, ahol az aláhúzott „ez” szócska linkként egy tisztességes ember honlapjához vezet. Maga a megállapítás önmagában nem azonosítja a személyt, a link az, amelyik ezt a kontextust megjeleníti, tehát a link által okozott többletjelentés sértő valamilyen szempontból.¹⁶²

Természetesen a magyar polgári jog is lehetőséget ad ilyen szembeötlő jogsértések elleni fellépésre, elsősorban a személyiségi jog kellően általánosan megfogalmazott tényállásai segítségével. Úgy tűnik azonban, hogy ebben a kérdéskörben nem túl gyakran valósulnak meg jogsértések.

4.4. Többszörös linkek

Többszörös linkekről akkor beszélünk, ha egy linket követve olyan honlapra jutunk, ahonnan egy újabb link vezet tovább minket. Nemrégiben, egy elszigetelt esetben felmerült a kérdés: vajon az első link szolgáltatója felelőssé tehető-e azért, mert az általa hivatkozott honlapról továbbvezető link jogsértő tartalomra mutat?

Nos, általában nem valószínű, hogy ilyen esetben felelősnek lehetne tekinteni az első linket nyújtó szolgáltatót; elméletileg a 3. pont szerint a polgári jog szerződésen kívüli kártérítési szabálya vagy a versenytörvény általános klauzulája alapján erre sor kerülhetne, ha bizonyítható lenne, hogy az első link szolgáltatója tudott, vagy tudnia kellett volna a második link által hozzáférhetővé tett tartalom jogsértő mivoltáról. A gyakorlatban azonban nagyon szűken érvényesülhet ilyen felelősség, a bizonyítás pedig általában lehetetlen lenne.¹⁶³

¹⁶⁰ „az alperes (károsult) akkor felel a negligence alapján, ha a baleset bekövetkeztének valószínűsége és a baleset által okozott veszteség szorzata meghaladja azoknak az elővigyázatossági intézkedéseknek a költségét, amelyekkel a baleset elkerülhető lett volna.” idézi: *Pokol*: i.m., 76.p.

¹⁶¹ David G. Post: *The Link to Liability*, hozzáférhető: <http://www.temple.edu/lawschool/dpost/Linking.html> (2002. április 24.)

¹⁶² *Bolin*: *Linking and Liability*

¹⁶³ Eddig mindössze egyetlen esetben olvashattunk a többszörös linkeket sérelmező személyről: *Bernstein v. Penney*, ld. *Carl S. Kaplan*: *Cab a Web Link Break Copyright Laws?*. in: *The New York Times*, <http://www.nytimes.com/library/tech/98/09/cyber/cyberlaw/24law.html> (2001. április 10.)

5. Következtetések

A jelenleg hatályos jogszabályok alapján végzett vizsgálódások azt mutatják, hogy a legtöbb probléma új jogszabály alkotása nélkül is megfelelően kezelhető. *De lege ferenda* a jogsértő tartalomra mutató linkek kérdésének rendezése várható az elkövetkező néhány évben, az elektronikus kereskedelmi európai uniós irányelv módosításával; mint említettük, az irányelv tárhelybiztosításra vonatkozó szakaszához hasonló feltételekkel lehetne mentesíteni a linkszolgáltatót a felelősség alól. Tekintve azonban, hogy ez a jogszabályalkotás inkább csak a fennálló polgári jogi szabályozás pontosítását, egyértelműsítését jelenti, különösen óvatosan kell eljárni a normaalkotás során, hogy a szabály semmiképpen ne mentesítse a linket szolgáltató személyt azon esetekben, ahol nem a hivatkozott tartalom jogsértő mivolta sérelmes (3. pont), hanem maga a link (2. pont) lehet jogsértő.

Más területeken a hatályos törvények megfelelő kereteket jelentenek az elemzéshez, mindazonáltal nagy szükség van a szabályokat értelmező bírói gyakorlatra, jogirodalomra és – versenyjogi kérdésekben – mértékadó kereskedelmi testületek állásfoglalásaira. Jelenleg a nemzetközi joggyakorlat alapján elmondható, hogy sok kérdésben nem alakult ki elfogadott egységes álláspont, több esetben a jogirodalom és a joggyakorlat eltérően tekint egyes problémákra.

Ameddig a kérdéskör tisztázódik, a linket alkalmazó szolgáltatóknak *de lege lata* a következőket tudjuk ajánlani:

1. Ne hivatkozzunk link útján olyan tartalomra, amelyről tudjuk, hogy jogsértő, vagy a körülményekből ezt lehet valószínűsíteni. Amint tudomást szerzünk arról, hogy a hivatkozott tartalom jogsértő (pl. a jogosult értesítése alapján), a linket haladéktalanul meg kell szüntetni.
2. Ne alkalmazzunk engedély nélkül a link ugrópontjaként a szerzői jog által védett alkotást (pl. grafikai mű, sajátos műcím).
3. A beágyazott linkek alkalmazásához a hivatkozott tartalmi elem (kép) szerzőjének hozzájárulását mindenképpen szerezzük meg; kereskedelmi honlapok esetén a hivatkozott honlap üzemeltetőjének engedélyével is érdemes rendelkezni, mivel mind a tisztességtelen piaci magatartás általános szabálya, mind a fogyasztó megtévesztése alapján versenyjogi igénynek lehet helye.
4. A kerettechnika alkalmazásánál is érdemes engedélyt kérni a hivatkozott oldal gazdájától. Bár e technika jogi megítélése nem annyira egyértelmű, mint a beágyazott linkeké, szintén felmerülhetnek szerzői jogi és versenyjogi problémák.
5. Ne alkalmazzunk linkeket személyiségi jogot sértő kontextusban.
6. Szintén ne alkalmazzunk belső linkeket kereskedelmi honlapok esetén, ha az a látogatókat megtévesztheti az információ eredetével kapcsolatban, vagy más ok miatt tisztességtelennek tekinthető. Ezzel kapcsolatban ajánlható az a megoldás, hogy a konkrét belső hivatkozott oldalra vezető link mellett egy felszíni link is mutasson a kezdőoldalra, mint ez a *Shetland Times* eset egyezségében is történt.
7. A belső linkek alkalmazásához tipikusan nem szükséges engedélyt kérni. Mindazonáltal ha olyan, a fentiekben „közvetlen belső linknek” nevezett hivatkozást alkalmazunk, amelynek „másik oldalán” hangfelvétel, film, illetve szoftver érhető el, az szerzői jogi értelemben engedélyköteles nyilvánosságához közvetítésnek minősülhet. (A jogi helyzet tisztázatlansága miatt más szerzői művet hivatkozó közvetlen belső link esetén is érdemes engedélyt szerezni.)

Amennyiben meg kívánjuk akadályozni, hogy honlapunkat más oldalak valamely típusú (nem felszíni) link útján hivatkozzák, alkalmazzunk valamilyen szoftveres védelmet a linkek ellen, és honlapunk jogi közleményében hívjuk fel a figyelmet a tiltásra. Nincs azonban a honlap gazdájának kizárólagos engedélyezési joga minden egyes, rá mutató link tekintetében – mint ahogy nincsen általános „linkszabadság” sem: a fent rögzített elvek mentén körültekintően kell eljárni.

Kívánatos volna, ha a jogirodalomban minél több szerző vitatná meg a téma jogi kérdéseit, hogy széles áttekintést lehessen kapni a véleményekről, és hogy az új technika új kérdéseire valóban „modern” válaszokat tudjon adni a jogtudomány.